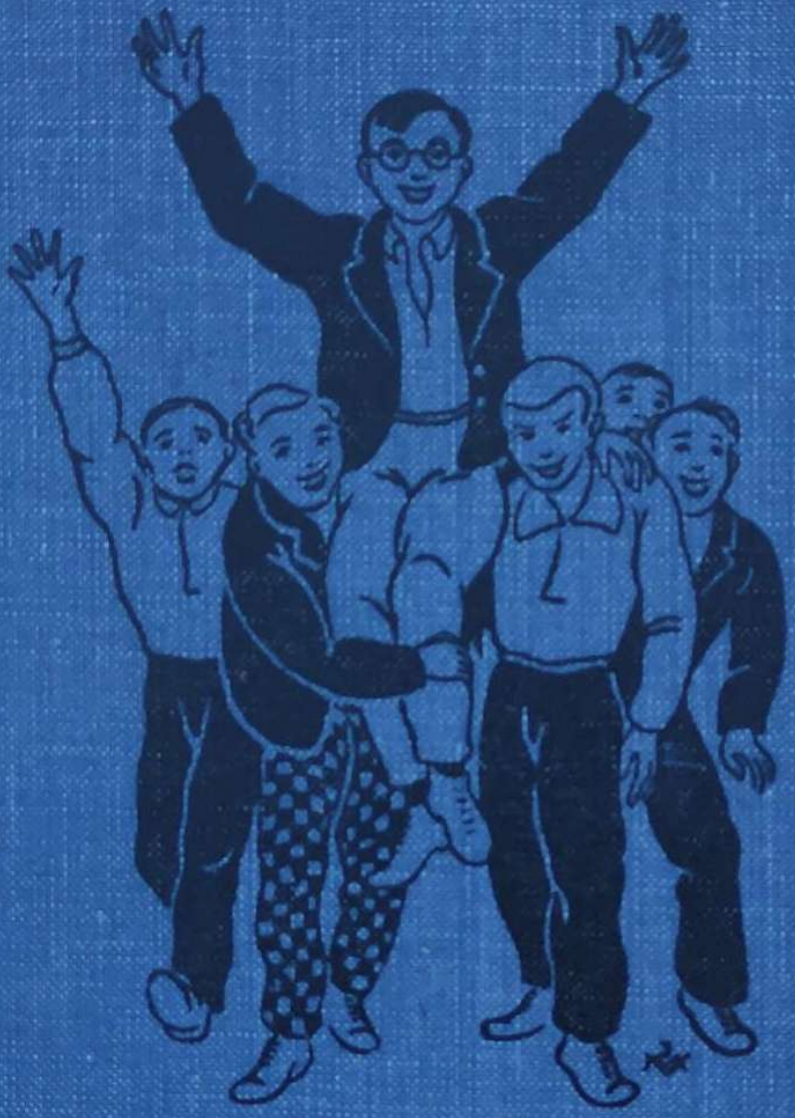

ZLATKO ŠPOLJAR

POBJEDA JE NAŠA

KNJIŽNICA ZA HRVATSKU MLADEŽ

HRVATSKA
KNJIŽARA
I PAPIRNICA
P. FRÖHLICH
ZAGREB
MARKOVSKA 3

27801

2052/3/35

70.-

Brankecu

Beba

30/XI 1942

KNJIŽNICA ZA HRVATSKU MLADEŽ
1842 O 100. GODIŠNJICI MATICE HRVATSKE 1942
U PRVOJ GODINI OBNOVLJENE
NEZAVISNE DRŽAVE HRVATSKE

KOLO II. — SVEZAK 7. — NIZ b.
UREDNIK: MIRKO JURKIĆ

ZLATKO ŠPOLJAR

POBJEDA JE NAŠA

ZGODE I NEZGODE JEDNE ĐAČKE DRUŽINE

TISAK „TIPOGRAFIJE" D. D. U ZAGREBU

ZLATKO ŠPOLJAR

POBJEDA JE NAŠA

ZGODE I NEZGODE JEDNE ĐAČKE DRUŽINE

ZAGREB 1942

IZDANJE MATICE HRVATSKE

KNJIŽNICA ZA HRVATSKU MLADEŽ

Niz a. namijenjen je djeci do 11—12 godina.
Niz b namijenjen je mladeži do 15—16 godina.

CRTEŽE IZRADIO ANDRIJA MAUROVIĆ

UVEZ: KNJIGOVEŽNICA BOGOMIL ŠOBAN

1.

NOVO DRUŠTVO POD STAROM LIPOM

Dok su se vrapci na stoljetnoj lipi bučno prepirali o tome, na kojem polju ima zrelijeg žita, u njezinoj je hladovini raspravljalo šareno društvo, kako će što zabavnije i veselije provesti ovaj dan: ili da odmah pođu na kupanje, ili da na rijeci pecaju ribu, ili da odu na izlet do razvalina staroga grada.

— Vele, da tamo ima zakopano veliko blago! — javi se realac Nikola, koga su zvali Šestar, jer je običavao šestarom crtati kružnice po zidovima i ogradama.

— Sve su to bajke! — mahne rukom svršeni maturant Pero, koji je, čini se, bio najpoštovaniji član ove družbe.

— Hm, bajke? — branio se Šestar i nastavio: — Rekli su, da je i ono o Inkinu blagu bajka, pa ga još uvijek traže! Čitao sam u novinama, da se u Americi osnovalo društvo s glavnicom od sto tisuća dolara, koje kreće u potragu za tim blagom.

— Jedno je Amerika, a drugo naš slavni Svračkovac! — podrugljivo se nasmije Pero. Nismo ni spomenuli, da su ga zvali Gramatika. To je ime dobio još prošloga ljetnog odmora, kad je puna dva mjeseca tesao grčku gramatiku. On doduše nije bio loš đak, ali mu najednom slava svjetskih

nogometnih asova nije dala spavati, i on je počeo neumorno gurati loptu. No profesor je o nogometu imao drugo mišljenje. Rekao je, da bi se bacanje »kamena s ramena« još nekako složilo s grčkom kulturom, jer je slično bacanju diska, ali nogomet nikako! Dokazao je Peri ispitivanjem nepravilnih grčkih glagola, da nogomet štetno djeluje na temeljito poznavanje grčkog jezika. I tako je Pero poradi zasukanosti toga profesora stradao. Taj prvi popravak tako ga je uvrijedio, da je temeljito nabubao grčki i kasnije sipao odgovore kao iz rukava.

Perin ugled i ona primjedba skinuli su svračkovačko zakopano blago s dnevnog reda. Netko htjede navijati za ribolov, ali i njemu Pero prekide riječ, da ribe najbolje pecaju poslije podne. Onome, koji je bio za kupanje, dobaci:

— Treba se ujutro umiti, pa ne će trebati da ideš odmah u vodu kao guska!

Svi su se čudili, što jutros Pero tako glatko odbija sve prijedloge, jer nitko od njih nije znao, da je on već spremio nešto novo! Uto je on skočio na klupu, namjestio svoje očale i povikao:

— Posluh! Smislio sam nešto! Mnogi su već priznali, da je naše slavno trgovište Svračkovac zbilja najljepše mjesto u čitavoj okolici. Vele, da je zanimljivo i romantično, ali da je zapušteno, jer naši zemljaci »pletu kotac kao i otac!« No mi mlađi moramo krenuti naprijed i pobjeda je naša! Sve se poljepšava, pa zar da naš Svračkovac ostane za uvijek sličan...

—...svračkovu gnijezdu! — upade Šestar.

— Da, pravo si rekao! Tko je nešto čuo o toponomastici (na ovu su riječ mali pučkoškolci zinuli od čuda), taj

zna, odakle mu ovo čudno ime! Nekada, dok je još Svračkovac bio zabačeno selo, bio je doista sličan svračkovu gnijezdu — bio je valjda sav u živici i trnju! Danas je toga nestalo, no još bi uvijek trebalo mnogo toga urediti!

— Nogometno igralište! — upade Trgovac. Tako su ga zvali, jer je polazio trgovačku školu.

— Za to ima vremena! — nastavi Gramatika. — Preče bi bilo urediti oko crkve šetalište i postaviti nekoliko klupa. Tada se naši didaci ne bi trebali pržiti na suncu, kad tamo raspredaju o uspomenama iz okupacije Bosne. Dalje: Zar ne bismo na našoj divnoj rijeci mogli urediti kupalište? Zar naše trgovište ne bi trebalo čitaonicu? Zar ne bismo...

Pero je redom nabrajao, što bi sve trebalo učiniti, a oni su ga slušali i odobravali mu. Kao da nikome nije bilo čudno, što eto razbijaju glavu, kao da su baš oni pozvani, da urede i poljepšaju Svračkovac!

I kad je on svoj govor zaključio: »Eto, pokažimo, što možemo! Predlažem, da osnujemo *Društvo za poljepšavanje Svračkovca!*«, svi su osjetili, da je ovo, što predlaže Gramatika, zaista nešto novo i veliko. Oduševljeno su ga digli na ramena i kliknuli mu tri puta gromko: »Hura!«, tako gromko, da su vrapci najprije utihnuli, a onda pobjegli u neku živicu.

☆

Odmah su se dali na posao. Izabrali su odbor, u koji su ušli svi nazočni. Peru su dakako izabrali predsjednikom. Trgovac je postao blagajnikom, Šestar poslovođom, Stanko »Daska« (išao je u građansku školu, pa je neprestano vukao sa sobom dasku za risanje) knjižničarom, jer se hvalio, da zna uvezivati knjige. Učiteljski pripravnik Milan, koji je neprestano propovijedao o prosvjeti, pa su ga zvali Prosvjetitelj, bit će društveni prosvjetar. Tajnik društva ima mnogo piskaranja, a svima je bilo poznato, da Zvonko mnogo piše. Pisao je i pjesme i stekao ime slavnoga grčkoga konja Pegaza, a sad će eto pisati nepjesničke društvene zapisnike. Ona tri mala pučkoškolca nisu ušla u odbor, no i za njih će se naći posao: raznosit će pozive na sjednice.

— A odakle nam sredstva za društvene svrhe? — važno će Trgovac.

— Da ipak pokušamo iskopati ono zakopano blago? Tada bismo blagajnu napunili! — predloži Šestar.

— Kad bi se možda našla koja budala, pa da nam podmetne lonac s dukatima! — podsmjehne se Gramatika i nastavi: — Mi moramo graditi na zdravim i čvrstim temeljima, a ne na bajkama. Evo na primjer mjesto tvoga blaga možemo u onoj šumi iskopati koju lipu ili javor i posaditi uz crkvu ili glavnu ulicu. Sada se doduše lipe ne sade, nego u proljeće, no sada možemo postaviti klupe pred crkvom.

— I za to treba novaca! I za kupalište, čitaonicu — za sve treba novaca! — poče opet navijati Trgovac.

Svi se zamisle. Netko predloži, da pođu sabirati od kuće do kuće. Svatko će dati za njihovu plemenitu svrhu.

— Ne će dati ništa! — upade Trgovac. Kad je moj tata u ime Vatrogasnog društva skupljao prinose za nabavu nove vatrogasne štrcaljke, rekli su mnogi: »Ne damo ništa! Imaš novaca, pa kupi!« Eto, otpravili su ga, kao da je skupljao za sebe.

— Možda bi ipak nama siromašnim đacima dali? — primijeti Prosvjetitelj.

Nastade žučljiva prepirka, bi li se prihvatio prijedlog o sabiranju darova ili ne. Kad je predsjednik vidio, da takvo nadvikivanje ne će dovesti do cilja, prekine daljnje raspravljanje.

— Dosta je! Ne treba nam milostinje! Ne ćemo prosjačiti od kuće do kuće, da nam onda netko veledušno pokloni — jednu kunu! Ne! Naći ćemo načina, da sami nađemo sredstava za naše društvo.

— To je najbolje! Glavno je da se zaradi, ali kako? — javi se Trgovac, kojemu je bilo drago, što je predsjednik bio tako odlučno protiv prosjačenja.

— Imate glave, pa razmišljajte! — odsiječe predsjednik.

Svi zašute, ali nikome nije došla na um spasonosna misao. Na sveopće iznenađenje prekine šutnju Pegaz:

— Znam nešto, što će upaliti! Osnujmo kazališni ogranak i priredimo predstavu. Ulaznice će nam donijeti novaca!

Gramatiki se odmah svidio taj prijedlog i klikne:

— To je pametna misao!

Svi su čestitali Pegazu i stiskali mu ruke:

— Živio, pjesniče! Ti si nas upravo iznenadio!

— Na takvu priredbu — nastavi Pegaz — doći će gospodin načelnik, bilježnik, učitelj, župnik, trgovci, obrtnici, a i seljaci. Svi oni vole gledati dobru i napetu predstavu, a ja sam je, evo, već i napisao!

— Ah tako, pjesniče! Tvoj ti je prijedlog pružio priliku, da proturaš svoj umotvor! — zajedljivo će Gramatika.

— Neka ga! Glavno je, da je pametno! — uplete se općinski pisar. On doduše već dvije godine nije vidio škole, ali je tvrdio, da se ipak pripravlja za ispit kao privatista. No svi su znali, da on mnogo više viri u vodu, nego li u knjigu. Bio je naime strastven ribič, pa je po čitav dan pecao ribe. Zato su ga i prozvali Štuka.

Pegaz pogleda Štuku sa zahvalnošću u očima, a onda počne vaditi iz džepa snop rukopisa.

— Evo tu je drama u tri velika čina! Zove se »*Knez Krunoslav*«. Kad je pročitam, uvjerit ćete se, da će svi plakati...

— A sa suzama kapat će i kune! — doda Trgovac.

— Da, ali moramo prije prosuditi, da li ta drama doista i vrijedi. Svaki pjesnik svoga Pegaza hvali! Neka čita! — predloži Gramatika.

Svi posjedaju oko Pegaza na travu, a on se uozbilji i

počne čitati drhtavim, uzbuđenim glasom. Svakog junaka drame oživio je tako, kao da tu pred njima stoji živ i sam govori svoju ulogu. Slušali su ga napeto i upravo živjeli sa sudbinama pojedinih junaka: bjesnili su nad izdajstvom vojvode Vrtimira, a oči su im plamsale od oduševljenja, kad su došla na red junačka djela kneza Krunoslava. I kad su u trećem činu čuli za žalobnu smrt kneza i za očaj kneginje Cvjetane, orosile su im se oči suzama.

Buran pljesak odobravanja bio je nagradom pjesniku Pegazu. On se našao u neprilici, ali se ipak vidjelo, da mu je to prvo priznanje za književni rad godilo. Jedino je Gramatika, sigurno iz zavisti nad tolikim uspjehom, dodao:

— Da, stvar je uspjela, premda je rađena po starom kalupu. No baš to će paliti u Svračkovcu, gdje još uvijek ljudi najradije čitaju *Genovevu*.

On je ovu zadnju riječ hotimice naglasio, da pokaže, kako postoji neka sličnost između sadržaja Genoveve i Pegazove drame. No jedini je Pegaz razumio i osjetio taj žalac.

Drama je bila prihvaćena za prikazivanje, no sad su iskrsla nova pitanja: Prvo, gdje će naći pozornicu; drugo, kako će razdijeliti uloge; treće, odakle im oprema za vitezove.

Najteže je dakako bilo drugo pitanje. Kod dijeljenja uloga malo te se nisu počupali, jer je svaki htio da poslije predstave osvane pred općinstvom kao junački knez Krunoslav. No predsjednik je ovo najteže pitanje zbilja riješio vrlo jednostavno:

— Glavnu ću ulogu — reče — preuzeti ja sam kao pred-

sjednik i najstariji, a ulogu kneginje Cvjetane preuzet će moja sestra Nada.

Nije im baš bilo drago, što je Gramatika ugrabio najbolju ulogu, ali ih je veselilo, što u društvo ulazi Pegla (tako su zvali Nadu, a možete misliti, zašto), jer će ona izraditi viteške opreme. Kad se međutim javio Daska, da će odigrati vojvodu Vrtimira, nitko se nije protivio iz dva razloga: prvo, što nitko ne bi rado glumio tu »nezahvalnu« ulogu, jer će sigurno tko iz općinstva dobaciti izdajici koju prijetnju ili porugu, a drugo, što je Daska bio i prilika za vojvodu: visok i jak. Ta svaki je razred polazio dvije godine, jer se više razbijao, nego li učio.

2.

KAZALIŠTE U ČIČA-MATINU ŠLJIVIKU

Pokusi su počeli, a za deset dana tekla je predstava kao voda.

Pegla je imala pune ruke posla. Trebalo je opremiti vitezove i dvoranike, a u tu svrhu trebalo je dosta materijala. Nešto su donijeli glumci, a nešto je pribavila ona sama. U nekoj zbirci priča za djecu našla je, kako su se vitezovi odijevali, i kad su prvi put navukli na se te neobične haljine, kliknuo je Pero, da će predstava svakako djelovati uvjerljivo. I za to je imao posebnih zasluga, jer je on bio, kako se to obično kaže, redatelj.

Šestar i Daska izrađivali su kulise, jer su se oni razumjeli u lijepljenje papira i slične poslove. Štuka je na općinskom stroju za razmnažanje izradio pozive, koje će Pilence i Crkveni Miš raznositi odličnijim mještanima i »jačim« (t. j. bogatijim) gazdama u selu i okolici. Oni su i glumili neke manje uloge, koje su mnogo više cijenili, nego kad su igrali nekakve patuljke s bradama na nedavnoj školskoj priredbi.

Poslije se javio za člana kluba i za glumca kanas Đura, ali su ga gospoda srednjoškolci gledali nekako s visoka. Ipak su ga primili, jer su računali, da će im pribaviti bršljanova lišća, ali uloge mu nisu dali. No kasnije im može po-

služiti kao čuvar kupališta, ako ga kada osnuju, jer baš u blizini one livade, gdje je najbolje mjesto za to, čuva Đura svinje.

Pozornicu su uredili u čiča-Matinoj avliji. Tamo je bila u dnu prostrana suša, u koju je čiča spremao kola i plug, a i vijao žito. U stražnjem zidu imala je rupu za rudo i sa strane mala vratašca, koja su vodila u šljivik — sve kao stvoreno za njihovu junačku dramu: ona rupa bit će prozorčić tamnice, a vrata dakako — vrata! Pred sušom su postavili klupe za gledaoce, razaslali pozivnice i nestrpljivo čekali dan predstave.

Najnestrpljiviji bio je Pegaz. On već nije ni govorio običnim govorom, nego je svaki čas uplitao koju rečenicu iz drame. Tako bi na primjer mjesto »Dajte mi nož, da prerežem ovu jabuku!« rekao: »Dajte mi mač, da proburazim ovog izdajicu!«

Glavni pokus bio je u subotu poslije podne. Čiča-Matini bili su u polju i sušili sijeno, a njegova je žena razastrla po avliji rubine, da ih provjetri. Čiča je zaključao vrata, da ne bi došao kakav skitalica i odnio koji komad. To je bilo dobro, jer nitko nije mogao u dvorište, a s ulice nije se vidjelo, što ovi rade.

Glavni pokus je izvrsno uspio. Čiča-Mato je zadovoljno pušio lulu punjenu duhanom (punih pet paketića!), koji je za nj nabavilo D. Z. P. S. (Društvo za poljepšavanje Svračkovca) i odobravao im kimajući glavom. Kad je vidio, koliku je nepravdu nanio izdajnički vojvoda Vrtimir knezu Krunoslavu, skočio je sa svoga stolca i izderao se:

— Objesite toga lopova na prvu šljivu u šljiviku!

*

Na dan predstave, u nedjelju poslije podne, počeli se kupiti pozvani i u blagajnu je unišlo prilično novaca. Padale su najviše dvokunke, a i po koja desetica, dakako, kad su došla gospoda. Dabome da je bilo i muktaša, kao svagdje u takvoj prigodi. Oni su se popeli na ogradu dvorišta. Dječurlija se popela čak navrh dudova pred avlijom i gnijezdili se tamo kao vrane u jeseni. Kad su to javili Gramatici i pitali, bi li ih otjerali, on je mahnuo rukom:

— Neka ih! To je samo znak, koliko se zanimaju za našu predstavu!

No kad se slomila prva grana pa se jedan skljokao u neku baruštinu i uprljao kao krme, digle su majke graju i stjerale djecu sa dudova, da se opet tamo pojave, čim one odmaknu.

Zvonce zazvoni, zavjesa se rastvori, a predstava počne. Na pozornici pokazala se ulica u Krunoslavovu gradu. S desne strane dostojanstveno uđe knez Krunoslav. Stane usred pozornice i poče plamenim riječima pozivati narod, da krene u boj na dušmanina, opakoga vojvodu Vrtimira, koji hoće da mu otme kneževinu i da podjarmi njegove vjerne podanike. Dade znak svome trubljaču — Pilencetu — da zatrubi u trublju.

No čim je trublja zaječila, preplaši se kokoš, koja je sjedjela negdje na sjeniku iznad suše, i doleti ravno pred viteza i sakupljeni narod. Narod se uskomeša (jer ovog prizora nije bilo u rukopisu Pegazovu), pa mjesto da sluša bojni poziv kneza Krunoslava, stade goniti koku s pozornice. Ona jadna nije znala kuda bi; konačno se odluči i u jednom zamahu raširi krila i poleti među općinstvo, a iz nje

ispadne jaje, razbije se i poprska kneza i njegov narod. Među općinstvom zaori smijeh, a smeteni Gramatika — t. j. glavom knez Krunoslav — počne grditi Pilence, što nije prije pregledao sjenik i istjerao kokoši sa sjedišta. Najposlije se ipak sjeti, da ova svađa ne spada u dramu, pa dade znak Crkvenom Mišu, da zatvori zavjesu. Kad se sve smirilo, poče predstava iznova.

Prvi čin bio bi sretno svršio, da nije pred konac dojurila Pilencetova mama. Pilence je naime bez njezina dopuštenja izvukao iz ormara neki crveni pokrivač za stol, da posluži knezu Krunoslavu kao plašt. Ona je bila poznata kao štedljiva žena, pa kad je vidjela, da su na pokrivač prišili neke kopče, toliko se razljutila, da se zaletjela na pozornicu i bijesno strgnula s kneza njegov kneževski plašt.

— Zar ćeš ti moj najbolji pokrivač navlačiti po toj prašnoj šupi, da se uprlja i podere! A tebi — okrene se k Pilencetu — platit ću, kad se vratiš kući!

Peri je bilo da poludi, ali ipak naredi, da se igra dalje. Igrao je bez plašta, koji mu je eto oteo neprijatelj, koji se iznenada pojavio. U drugom činu već je sjedio u tamnici, kuda je dospio izdajstvom vojvode Vrtimira. Upravo se gorko tužio na sudbinu i na izdajstvo, kad li se začuje kroz onu rupu u zidu (a to je bio prozor tamnice) glasno dozivanje kanasa Đure:

— Pera, Pilence, pustite me unutra! I ja sam član društva.

Knez Krunoslav nije dakako ni glavom maknuo, a Pilence otrči, da ga ukloni odanle. U općinstvu je nastao opet smijeh. Mesar Pišta držao se rukama za trbuh, da mu ne

pukne od smijeha, a čiča-Mato neprestano se lupao rukama o koljena i vikao:

— O ljudi, o ljudi! Baš je to zgodno!

No Pilencetu nije uspjelo, da ga udalji, nego ga je uveo među gledaoce, i tada se predstava mogla nastaviti.

Na pozornici treba da se smrači — u predstavi je došla noć. Po zamisli redatelja Gramatike moglo se provesti samo djelomično zamračivanje, a nije bilo ni potrebno potpuno, jer je, na primjer, mogla biti noć s mjesečinom. To se imalo postići tako, da se s obiju strana povuče zavjesa. Zato kod trećega čina nije Pilence povukao obje strane zavjese do kraja, nego ju je samo rasklopio u sredini.

Općinstvo je ugledalo na pozornici nesretnoga kneza Krunoslava, kojega je obasjavalo svijetlo »mjesečine« s prozora tamnice, t. j. s one rupe na dnu suše, gdje je bio obješen mjesec izrezan iz žutoga papira. Kneza je svladavao san od pretrpljenih patnja i počeo je sklapati svoje umorne oči, dok nije usnuo. Sada je trebalo da kroz ona vratašca u pozadini suše uniđe posve nečujno — zato su vratašca bila dobro namazana lojem — posestrima vila i da kneza utješi, kako će izdajicu već stići zaslužena kazna.

U tome trenutku dogodi se nešto neobično: mjesto da se vrata nečujno otvore, začu se takvo gruvanje, kao da netko hoće silom u tamnicu. Grunu jedanput, drugi put i treći put. Pegaz se uzvrpolji, a općinstvo se nađe u čudu, očekujući nešto neobično: da nisu možda došli osloboditelji, koji će silom odvesti kneza Krunoslava iz tamnice? I sam knez Krunoslav, koji je inače trebao spavati, poče se vrpoljiti, jer toga gruvanja nije bilo u rukopisu. Najposlije grune

i četvrti put, a u tamnicu uleti mjesto posestrime vile krava Bjelava.

Knez Krunoslav skoči, kao da ga je iznenada pogodila neprijateljska strjelica, a Bjelava začuđeno pogleda, kakvo se to neobično društvo našlo u njezinoj avliji. Naučila se ona tako već prije, da poslije obilne paše u šljiviku sama otvori vratašca i da se napije vode iz valova kod bunara, a sada su joj put zakrčile neke klupe i neki ljudi. U znak prigovora mukne po svome kravljem običaju, a onda rogovima sruši kulisu i zavjesu, pa se uputi ravno k valovu. Općinstvo se dakako razbjegne, i slom je bio potpun... Članovi predstavljačke družbe poskidaju brkove i brade, odbace oklope, šljemove i koplja, pa pokunjeni smuknuše kroz šljivik, da ih nitko ne vidi...

☆

Sjutradan ujutro sastao se odbor opet na svome starome mjestu pod lipom. Prvi je prispio Gramatika, a za njim Pegaz. Gramatika je bio vrlo zamišljen — kao brodolomac, kojemu je potonuo jedini brod, a Pegaz pokunjen.

— Takva smola, a mogao je biti silan uspjeh! — prekine šutnju Pegaz.

— Lako za predstavu, ali s njome su propale naše osnove! — ogorčeno promrmlja Gramatika.

— Moja drama bila bi probudila Svračkovac iz drijemeža!

Gramatika međutim mahne rukom, a osjetljivi Pegaz vidio je u tome znak omalovažavanja, pa zašuti. Pjesnici su već na to naučeni.

Pomalo su dolazili i drugi. Svi su bili potišteni i jedan je drugoga krivio za propuste, koji su skrivili neuspjeh. Najbolje volje bio je Trgovac, jer je u blagajni ipak bila prilična svota novaca za početak. Uto se pojavi Štuka, noseći u ruci neku kuvertu. Preda je Peri. On je nestrpljivo otvori, a iz kuverte ispadne sto kuna.*

— Eto, to šalje načelnik i javlja, da su tu svotu sabrali sinoć u društvu kod župnika za vrijedne predstavljače, koji su uložili mnogo truda, da predstava što bolje uspije. — Dalje je pisalo, kako im »i ubuduće žele najveći uspjeh, a pogotovo, da se još jednom nasmiju tako od srca kao juče«.

Da, oni su se nasmijali do suza, a Gramatiki i Pegazu bilo je da plaču, da im se oči orose suzama bola...

Dugo su raspravljali o tome, bi li taj novac »s prijezirom vratili«, no najposlije su ipak zaključili, da ga treba zadržati. Ali slijedeće nedjelje priredit će novu predstavu i sve urediti tako, da ne bude nikakve neprilike, a ni prilike, da se netko na njihov račun smije do suza.

— Glavno je — doda Trgovac — da već u blagajni imamo više od dvjesta kuna!

Otišli su na kupanje, a podveče sastat će se opet, da se dogovore. Sjednice će odsada držati u Perinu štaglju. Tamo ih ne će nitko smetati.

I opet se razgovor vodio najviše o smoli, koja ih je pratila na nedjeljnoj predstavi. Pomalo su se smirivali, jer se

*) Bili su to odista dinari, jer je to bilo prije 10. travnja 1941. Ali mi im u ovoj pripovijesti dajemo ime hrvatskog novca, koji je zamijenio dinare.

»prvi mački bacaju u vodu«. Pegaz je predložio, da se za kneza Krunoslava nabavi novi plašt, da se pomnjivo pregleda čitav sjenik nad sušom i istjeraju odanle sve kokoši; da se kanasu Đuri dade propisna ulaznica, i napokon: da se krava Bjelava sveže u staji uz jasle. Predsjednik Pero, koji je neprestano šutio i o nečemu razmišljao, najednom prekine raspravljanje.

— Dosta je! Sada to nije važno, jer u nedjelju ne ćemo davati predstavu u Svračkovcu.

Svi ga čudno pogledaju. Zar je o tome sve dosad razmišljao i zato tako uporno šutio?

Pero se uopće volio praviti važnim, pa tako i sada. Volio je iznositi nešto novo, neobično, a tako je bilo i ovaj put.

— U nedjelju mogli bismo gostovati u Lisjakovcu. Ta mi je misao došla na um jutros, kad sam govorio sa Stipom, mojim drugom iz gimnazije. On mi je rekao, da bi tamo doživjeli velik uspjeh, razumije se, ako ne bi bilo onakvih propusta, kao kod nas. Veli, da je drama dobra i da bi tamo palila.

Pegaz je doduše narastao od zadovoljstva, kad je čuo ovu pohvalu, no ostali su sumnjali.

— Da ne doživimo bruku kao ovdje! — usudi se primijetiti Šestar, koji je inače u takvim prilikama šutio, ne zato, jer ne bi imao što reći, nego što bi ga drugi odmah poklopili.

— Kakvu bruku! Uredit ćemo sve tako, da prođe bez smetnja! — odgovori Gramatika začudo mirno.

— Tako je! Prve pogrješke treba da nas nauče pameti. A poslije uspjeha u Lisjakovcu drukčije će nas gledati u Svračkovcu! Per ardua ad astra! — učeno završi Pegaz, ali

s obzirom na Trgovca, Dasku, Pilence i Crkvenoga Miša odmah i prevede: — Po trnju do zvijezda!

Konačno bude prijedlog primljen.

— Eto, vidjet ćemo barem i svijeta, a ne da se neprestano vrzemo samo po Svračkovcu! — uvjeravao ih je Pegaz.

— Hm, svijeta! Kao da je Lisjakovac barem Pariz, a ne gnijezdo gore od Svračkovca! Nije tebi do svijeta, nego da se tvoja slava pronese barem do toga Lisjakovca! — spočitne mu Šestar.

— Čuo si malo prije, što o tome misli nepristran sudac!

— Da, a što bi rekao, da nije bilo naše izvrsne igre?

— I one krave! — uplete se Štuka.

— Tvoja igra nije baš spasila predstavu. Može i izostati, pa će se naći drugi! — jetko će Pegaz, koji je očito bio uvrijeđen zbog Šestarova podcjenjivanja. Gramatika je vidio, da se sukob odviše zaoštrio, i on je po svojoj predsjedničkoj dužnosti smatrao, da ga treba stišati.

— Dosta je! Pegazova je drama početnička, a Šestar je svoju ulogu poletno odigrao. Prijeđimo preko osobnih razmirica i mislimo na općenitost: na procvat našega Svračkovca, koji je Šestar možda pravo nazvao običnim gnijezdom.

— Eto, to sam upravo htio pitati: U čiju ćemo korist predstavljati?

Blagajnici svih društava baš su kao i naš Trgovac: neprestano se brinu, da što više napune društvenu blagajnu, ali teško novac izdaju. Zato je to pitanje bilo drago predsjedniku Peri. Potapšao je Trgovca i pohvalio ga:

— Živio, blagajniče. Ti se toliko brineš za našu blagajnu, da doista nismo mogli izabrati boljeg blagajnika. Pa ra-

zumije se, da će sav prihod unići u našu blagajnu, no troškove morat ćemo namiriti. Ne zaboravite, da imade još jedna važna stvar: treba pripraviti put u Lisjakovac.

— Što tu treba pripravljati? Svi imamo zdrave noge, pa je priprava gotova.

Tako je mislio Pilence, koji je sa svojom mamom išao skoro na svako proštenje. Dakako, smetnuo je s uma, da je svaki put pripravila njegova mama: ispekla je pile i kolače. No drugima se njegov prijedlog nije svidio, jer je Lisjakovac bio udaljen od Svračkovca kojih desetak kilometara. Šestar se upravo raspalio:

— Gle ti maloga! Ja da ondje glumim i da još idem koja dva sata pješke tamo, a dva natrag? A koliko je dva i dva? Sigurno si to naučio u školi?

Kad bi to Pilencetu rekao Crkveni Miš, oni bi se počupali, ali kad mu to kaže Šestar, mora pučkoškolac smatrati za čast, ako se gospodin realac hoće s njime razgovarati.

— Tako je! — potvrdi Štuka. — Kakav bi utisak načinio na Lisjakovčane dolazak nekih prašnih skitalica? Treba doći gospodski, a ne vandrokaški!

— Gle ti ovoga! Pogospodio se! Dakako, treba naručiti auto i isprazniti društvenu blagajnu, da si gospodin Štuka ne zgužva hlače — razljuti se Trgovac.

— To ne, ali fijaker, koji je jeftiniji!

— Ne možemo svi u jedan fijaker!

— Najmimo ona duga kola moga strica Ilije, u kojima on vozi sijeno s livade. U njih ćemo stati svi! — predloži Crkveni Miš.

— Ideja! To će biti silno! — ushiti se Daska.

— I svečano! — doda Pegaz.

— I jeftino! Gazda-Ilija ne će mnogo računati. Toma će ga zamoliti, a ja ću mu razložiti, da je to za dobrotvorne svrhe! — reče Trgovac.

Kad su se sporazumjeli, skupi Pero sve u jedno: Prvo, ide se u kolima gazda-Ilije — razumije se, ako on bude htio; drugo, brigu za kola imadu Crkveni Miš i Trgovac; treće, polazi se u nedjelju u pet sati u jutro.

— Zašto tako rano? — javi se Štuka. — Nedjelja je jedini dan, kad mogu spavati do osam.

— Prije predstave treba se odmoriti i razgledati znamenitosti Lisjakovca — protumači Gramatika — a naspavaj se dan prije.

— Hm, znamenitosti! — uplete se Šestar. — Crkva, škola, dvije gostionice i jedan dućan... eto svih znamenitosti!

— Varaš se! Ne znaš li, da se nad Lisjakovcem u šumi diže stara gradina, koju je nekad sagradio neki moćni knez, a razvalili Turci! — javi se Pegaz.

— Da nije tvoj knez Krunoslav sagradio tu gradinu? — podrugne se Gramatika.

Pegaz htjede nešto reći, ali se u razgovor uplete Pilence:

— Moja mama je iz Lisjakovca, pa mi je pripovijedala, da je na onoj gradini zakopano silno blago turskoga cara. To je blago prokleto. Svake godine jedanput procvate, a tko bi našao taj cvijet i kopao na onome mjestu, mogao bi ga iskopati.

— A pod gradinom, veli moj stric, imade izvor, pa kad je pun mjesec, igraju tamo vile svoje vilinsko kolo! — doda Crkveni Miš.

— Gle ti naše prvaše! Oni svašta znadu. Znamo, da su to bajke, ali mislim, da bi tamo bilo divno izletište. Tamo bismo mogli doručkovati! — predloži Gramatika.

— Kad bi nam tko dao ručak! — ubaci Šestar.

— Ponijet ćemo sa sobom.

Konačno je i ovaj prijedlog bio s oduševljenjem primljen, a sjednica zaključena.

Ipak s time nisu bile svršene sve pripreme. Svaki dan se raspravljalo o tome putu, više nego što je Krištof Kolumbo vijećao sa svojim mornarima i sa španjolskim kraljem, kad se spremao na plovidbu, da nađe novi put u Indiju.

Važno je bilo to, što nisu zaboravili na glavni cilj svoga društva: na *poljepšavanje Svračkovca.* Počeli su najprije uređivati prostor pred crkvom tako, da su očistili staze. Oko prastare lipe dali su izraditi nove klupe, i to dakako hrastove, jer je tako savjetovao Daska: one dulje traju; smrekove bi brzo istrule. Daske su izmoljakali u selu, a majstora su platili iz društvene blagajne. Postavili su još dvije klupe, ali smrekove, a da duže traju, prebojit će ih, kad se vrate s dobitkom od predstave iz Lisjakovca.

No nisu zaboravili ni na predstavu. Tako su marljivo vježbali, da im je šaptač zbilja već bio nepotreban. Može se reći, da je svaki znao sve uloge napamet, pa i redatelj Gramatika, koga su već zvali intendantom svračkovačkoga kazališta, i Pegaz, koga su prozvali ravnateljem drame. To je bilo potrebno, ako bi koji glumac morao »uskočiti« u koju ulogu ili čak — igrati dvije.

3.

NA KOLIMA GAZDA-ILIJE — PEGAZ SMIŠLJA NOVU DRAMU

Dođe teško iščekivana nedjelja.

Po dogovoru skupljali su se kod brijesta na kraju sela. Pero je došao prvi, a za njim Mišo. Jutro je bilo svježe, jer je u noći pala kiša. Pero se uzrujano šetao — on, koji je uvijek tako miran i sabran. Nemojte se tome čuditi, jer su svi predsjednici manje ili više takvi. Treba da znate, ako pothvat ne uspije, da dio odgovornosti za tu nedaću, i to najveći dio, pada na predsjednikovu glavu. Nije lako biti predsjednik!

Prošlo je pet sati. Došli su već Pilence i svi ostali, a Crkvenoga Miša nema pa nema. To je Peru još više uzrujalo. Dok su drugovi već u razgovoru proživljavali golem uspjeh, koji će postići nastup njihove družbe u Lisjakovcu, Pero je šutio i samo mrmljao:

— Dakako, kako sam se mogao osloniti, da će onaj pokisli Crkveni Miš nešto u redu obaviti! Taj derančić možda još kod kuće hrče, mjesto da ode potjerati gazda-Iliju, da upregne.

I Pero valjda već po dvadeseti put pogleda na uru, koja mu je bila pripeta na ruci — kumov dar za krizmu. Šestar mu ujedljivo dobaci:

— Hm, predsjedniče, svi mi znamo, da imaš novu uru. Pa i ide, doduše ne onako, kako bi ti htio, nego kako ona hoće.

Pero ga mrko ošine pogledom i htjede nešto reći, ali progutne. Zašto da se još više uzrujava! Prekinuli su razgovor i ušutjeli.

Najednom se začuje drndanje kola. Peru kao da je tko iglicom bocnuo.

— Evo ih! S njima je valjda i Tomina sestra.

— Ej ti, valjda misliš, da je Tomina sestra Iglica manji pospanac od Crkvenoga Miša? — dobaci Prosvjetitelj i doda: — Jabuka ne pada daleko od stabla!

— Da, ti se rado razbacuješ mudrim riječima, ali ova ti je na krivome mjestu — ražesti se Pero. — Ali eto, ako i nisu točni, ipak još nije kasno! Ne može se od njih tražiti, da budu točni kao ura.

— Kao *tvoja* ura! — dobaci Prosvjetitelj.

Uto se iza zavoja pojave kola, ali ne ona, koja su čekali, nego Mišina oca. Vozila su nekuda robu, pa su se prazna vraćala kući.

— Dakle ni kola, ni Crkvenoga Miša, ni Iglice, slavne kneginjice u još slavnijoj drami prvoga svračkovačkoga pjesnika Pegaza! — podrugne se Prosvjetitelj, premda bi trebao znati, da to nije bilo nimalo plemenito. A Daska, koji kao ni njegovi prerijski junaci nije poznavao zapreka, doda posve ravnodušno:

— Pa što zato! Krenut ćemo pješice.

— Ja ne idem! — usprotivi se Štuka, bojeći se valjda za svoje savršeno izglačane hlače. — Da pješačim po tome blatu i da još predstavljam? To ipak ne ću!

— I ne trebaš! Izostavit ćemo tvoju ulogu — srdito će Pero, koji se je već odlučio i na tu žrtvu na korist i slavu njihova društva.

— Znam, da biste izostavili, kad bi se to moglo. No tko će mačem proburaziti izdajicu Vrtimira? To treba uvježbati i znati! — samosvijesno će Štuka.

— Eh, baš je to ne znam kakvo pitanje! Zar je našem Pegazu teško promijeniti taj dio u drami! Je li, pjesniče? — okrene se Pero prema Pegazu.

Pegaz je šutio. Bilo je jasno, da mu ne bi bilo pravo, kad bi tko tako iznakazio njegovo djelo. No Pero se nije dao smesti.

— Eto, na primjer, možemo ga objesiti, pa je pravdi udovoljeno. A možda bi to bilo i snažnije.

No sada je Pegazu bilo dosta. Zar da vješaju Vrtimira? Ne, to ne bi bilo u skladu s njegovim staležem: On je plemić i vojvoda! Time bi se igra upropastila. Vrtimir treba da pogine u junačkom kreševu, jer je on ipak vojnik, ako i jest izdajica. Ipak se Pegaz nije htio zamjeriti Peri, koji je dopustio, da se njegova drama izvodi. Zato skrene čitavo pitanje na redateljsku stranu.

— Da, Pero, ali to ne bi bilo lako izvesti na pozornici. Kad bismo mu doista svezali uže oko vrata, mogli bismo ga zbilja objesiti, a ako mu podmetnemo stolac, Lisjakovčani će se smijati. A da predstava bude uvjerljiva, ne smije na najtragičnijem mjestu izazvati smijeh. Napokon, tko će ga vješati? I za to je potreban još jedan glumac. Mogao bi Mišo odigrati dvojnu ulogu, no što onda, ako ga prepoznaju? Ali najgore je to, što je takav pokušaj opasan, pa bi se moglo dogoditi zlo.

Pero je vidio, da nema druge, nego da Štuku skloni na pješačenje. Pokuša još jednom, no uto opet zadrndaju kola, a iza zavoja pokaže se gazda-Ilija sa Crkvenim Mišom i Iglicom. Crkveni Miš pobjedonosno siđe s kola, ne možda zato, što je tako dobro izvršio svoj zadatak i pribavio kola, nego jer je na glavi imao pandursku kapu, a u junačkoj desnici sablju.

— Hura, drugovi! — poviče Crkveni Miš vitlajući sabljetinom po uzduhu. — Ovo sam pozajmio u općini, da Štuka ne mora probosti izdajicu onim drvenim mačem.

— Da, ti doista misliš na koješta, ali to ne bi bilo u vremenu! — reče Pegaz.

— Kako u vremenu? Ne razumijem, što misliš time.

— Pa tako, u vremenu. Zar ne, Pero?

Pero uze sablju u ruke i protumači tako, da je Crkveni Miš još manje razumio:

— Sablja je stvarno prava sablja, ali nije i vremenski prava, jer sablja nije mač.

— Dabome! — doda Štuka, premda ni on nije znao pravo, što time Pegaz i Gramatika misle. A Crkveni Miš, koji je kao i svi pučkoškolci bio naučen da pita za ono, što ne razumije, zatraži od Gramatike razjašnjenje:

— Kako to misliš?

— Odmah će ti biti jasno! Da sablja nije vremenski prava, znači, da u ono davno doba, kad se zbiva radnja Pegazove drame, još nije bilo takvih sabalja. Tada su se nosili mačevi, a dabome i drukčija kapa, nego što je imaju naši općinski panduri. Kad bismo u prikazivanju naše drame upotrebili takvu sablju, bio bi anakronizam. Razumiješ li?

Crkveni Miš pričinjao se, kao da razumije, premda mu još nije bilo jasno, zašto ne bi Štuka radije proburazio izdajicu pravom sabljom nego drvenim mačem, i zašto ne bi bila bolja i stara pandurska kapa, nego ona iz papira. No Pero je učeni gimnazijalac, pa sigurno zna, što govori. Žao mu je bilo, što se pačao u ono, čega ne razumije, a još više, što će mu te stvari biti suvišan teret na putu.

— Čekajte, sad mi je nešto sinulo. Imam novu misao, samo treba da je prokuham! — reče Pegaz.

— Hm, misao, koja se kuha kao kiseli kupus u loncu! — podrugne se Prosvjetitelj.

— Šuti i ne prekidaj me! Prekinut ćeš nit mojih misli.

— Dakle? Brzo, dok gazda-Ilija popravi, što mu se pošemerilo na kolima!

☆

— Smislio sam novu predstavu: M e t e o r. Nije baš izvorna, jer sam nešto slično čuo ili čitao, ali će paliti.

— Da, a kad ćemo naučiti uloge!? — zabrine se Šestar, kojemu je smrdilo svako učenje, pa je ljetos pukim slučajem isplivao bez popravka.

— U tome i jest prednost ove misli, što ne treba učiti uloge. Dosta je, da svi znadu sadržaj.

— To bi bilo izvrsno.

— Čujte! Seoski pandur dolazi s desne strane pozornice. To bi bio Krešo Štuka. On ih poznaje u dušu, jer svaki dan ima s njima posla u općini. No da nastavimo: Pandur je nešto jako zabrinut. Nosi u ruci neki spis i mrmlja: Evo tu piše »Vrlo žurno! Odmah uredovati!« A gdje je gospodin načelnik? Sigurno se opet karta s bilježnikom. I tako

dalje. Konačno evo načelnika! Uzrujano prevrće spis u ruci i čita: »Kako javlja meteorološki (u ovoj riječi treba zaplitati jezikom, dok se izgovori) zavod iz Zagreba, viđen je u petak na nebu sjajan meteor, koji je pao negdje kod Bezjakovca, t. j. u području ove općine. Naređujem općinskom načelniku u Bezjakovcu, da ga smjesta pronađe i dopremi pod sigurnom pratnjom u kotarsku oblast. Ako ga možda tko sakriva, imade to izviditi i smjesta postupati po mojoj odredbi. Treba pomno pretražiti sva sela pod osobnom odgovornošću. Naredbu izvršite odmah! Kotarski predstojnik.«

— To je stara pošalica! Već joj je narasla brada od starosti! — upade Prosvjetitelj.

— Ali je za Lisjakovac nova i djelovat će kao bomba. Staro je samo ono, što smo već čuli, a što nismo, to je za nas novo — branio se Pegaz.

— Mudro rečeno, ali stara pošalica ipak ostaje stara!

— Uostalom, ja je mogu i modernizirati! Evo na primjer ovako: Načelnik se vrlo zabrine i promrmlja: Dakle tako! Mogao nas je sve postrijeljati! Uto uđe bilježnik i pita: A tko? — Pa meteor, koji je iz zraka pao! Javljaju iz kotara, da je pao negdje kod našega Bezjakovca! — A što je to? — upita bilježnik. — Pa valjda čitaš novine i znaš, što tamo piše o ratu! Tko bi to mogao biti nego padobranac! — Pa jest, imaš pravo! Meteor je sigurno učeno ime za padobranca! — dosjeti se bilježnik, a načelnik bi nastavio: A padobranci nose sa sobom i strojne puške! I bombe! Eto, ti se bezbrižno kartaš, a najednom trrr... pras!... pa ti istepe keca iz ruke i otpremi i tebe i suigrača na drugi svijet, osvoji bezjakovačku općinu i zavlada u njoj!

— Nije loše zamišljeno! — prizna sada Prosvjetitelj.

— I ja mislim, da nije! Slušajte dalje! Načelnik odmah mobilizira obadva općinska pandura, dade im oružje i pošalje ih u potragu za meteorom. Dolazi druga slika: Panduri na cesti, a prema njima dolazi neki vagabund sav prašan i razgaljen. Nosi zavežljaj. To bi mogao biti, na primjer, Daska.

— Zašto baš ja? — usprotivi se Stanko »Daska«.

— Svejedno tko! Prvi pandur šapne: Ha, to bi mogao biti meteor! Zaklonimo se u grabu, pa ga zaskočimo s leđa! Ja znam, kako se to radi, jer sam bio u svjetskom ratu. Oni legnu i izvedu, kako su se dogovorili. Daska se, razumije se, usprotivi. — Jesi li ti meteor? — upita ga oštro štokavski i uzdignutim glasom pandur. — Prosim ih, gospon stražator, ja nisem nor! — Dabome, nisi nor, ali si meteor! — A prosim ih lepo, gospon stražator, ja nisem motor. — Što se pretvaraš! Ti si meteor! Spustio si se s neba, a sada ćeš u bajbok!

— Izvrsno! A dalje? — upita Gramatika.

— Hm, dalje! Čekajte, dok smislim.

— Kotači su mu se u glavi pokvarili! — upade ujedljivo Prosvjetitelj.

— Hajde da mu pomognemo! — predloži Gramatika.

— Pa razumije se: panduri ga svežu! — predloži Štuka, koji je znao, što se u takvom slučaju radi.

— On se ne da! — doda Crkveni Miš.

— Otme im sablje i puške! — doda Pilence.

— Meni? — usprotivi se Daska.

— I kapu!

— I pobjegne!

— Tako i ja mislim! — završi stvaranje ove lakrdije Pegaz. — Neka meteor pobjegne, kao da je repatica. To će biti veselo, i tako ćemo predstavu svršiti.

— To bi bio svršetak bez pravoga svršetka! — mudro izjavi Gramatika.

— Da, taj pregrijani kupus ne smijemo tako završiti! — zaključi Prosvjetitelj.

— Ipak bi bilo bolje, nego da ga panduri, recimo, ubiju! Čemu da gledaoci plaču nad poginulim meteorom, a on da poslije pođe na pozornicu živ i zdrav i da se zahvaljuje na pljesku! — branio se Pegaz. Onda se dosjeti: — Predlažem ovaj svršetak: Kad meteor pobjegne, dojuri načelnik, a pandur mu javi: Gospodine načelniče, meteora smo pronašli, ulovili ga, i on nam je utekao u živicu! — Hm, reče načelnik poslije dugoga razmišljanja, onda ćemo javiti kotarskoj oblasti, da je ovdje viđen, ali da je utekao u planinu. Mi smo preslabi, da ga uhvatimo i svladamo, pa neka se pošalju oružnici prije nego se dogodi kakva veća nesreća!

— To je dosta! Fina predstava, i svi će se smijati, a to je glavno! — zaključi Gramatika i pozove ih, da se ukrcaju u kola.

I kola pojure prašnom cestom prema Lisjakovcu.

☆

Put u Lisjakovac vodio je kroz gustu šumu. U njoj doduše nije bilo ni vuka ni hajduka, ali im se ipak nešto iznenada dogodilo, što ih je ustrašilo.

Kola su imala tri sjedišta, jedno iza drugoga. Sjedišta su bila privezana užetima za stramice. Ne može se baš reći,

da nisu sjedili udobno, jer je stric Ilija znao urediti kola i za takav daleki put. Pa ipak, kad bi on jače švignuo bičem i pucnuo jezikom, a konji pojurili, kao da ih vile nose, odskakivali su naši putnici sa sjedišta kao nogometne lopte i tako se drmali, da im je skoro duša na grlo iskočila.

Stric im je želio pokazati, kako njegovi vilenjaci jure. Nije mario za grabe po putu i za debelo žilje stoljetnih hrastova, od kojega su točkovi odskakivali, pa ni za blato, koje je prskalo po njegovim putnicima iz lokava punih vode. (Noćas je pljuštila kiša i raskvasila tako put, da je od žute ilovače načinila mjestimice pravu kašu). Njemu je najviše bilo do toga, da se njegovi konji opet proslave. A naši glumci nisu smjeli pokazati, da ne mogu podnijeti, ako ih kola malo prodrmaju — ta oni nisu kakva god razmažena gradska deriščad, nego stvaraoci novoga i ljepšega života u Svračkovcu. Zato su se čvrsto držali za stramice i šutjeli.

Prešli su već polovicu puta i došli na zaokret, gdje se odvajao jedan krak puta u Lisjakovac, a drugi vodio nekuda u šumu. Tu je bila strma nizbrdica, a put usječen u zemlju toliko, da su mu strane bile uzdignute do iste visine s kolima. Stric Ilija ne bi bio pravi Svračkovčanin, kad ne bi potjerao kola nizbrdice. Nije on volio u takvoj zgodi sapeti točak. Ta ne će se prevrnuti, a ako se prevrnu, ne će dalje od zemlje.

No kad su kola strjelovitom brzinom pojurila nizbrdo — e — tada su i naši junaci kriknuli od straha, da se ne prevrnu i ne polome vratove ili barem skrhaju nosove. Nisu se toliko bojali takve nesreće, koliko toga, što bi onda propala predstava. Tako su barem poslije tvrdili. Pomislite, kakav bi bio knez Krunoslav kao *»vitez skrhanog nosa«* ili

kneginja Cvjetana sa *kvrgom na čelu?* Ne, to bi izazivalo smijeh i upropastilo predstavu. I kad su sretno spuznuli s brijega u ravnicu, Peri je upravo odlanulo. Oprezno se okrenuo, da vidi, jesu li svi na okupu i čitavi.

Na veliko zaprepaštenje opazi, da je zadnjega sjedala skupa s putnicima nestalo! Odmah poviče stricu Iliji, neka stane. Poskaču iz kola, da potraže izgubljene glumce, no ovi su već išli prema njima noseći između sebe sjedalo, mjesto da ono njih nosi. Dakako, bilo je i smijeha i tumačenja sa svih strana. Međutim je stric Ilija ponovno pričvrstio sjedalo, i oni nastave put.

Konačno ugledaju zvonik lisjakovačke crkve. Činilo se, kao da izviruje iz zelenih kukuruza, u kojima su se žutili cvjetovi bundeva kao rujni plamečci. Stigli su i na široku, kamenom nasutu cestu, koja je vodila ravno u selo. Susretali

su seljake u svečanim nedjeljnim haljinama, kako se žure u selo.

— Idu na našu predstavu. Imat ćemo mnogo gledalaca! — klikne Gramatika.

— Varaš se! Idu u crkvu na misu! — stručnjački ga ispravi Crkveni Miš.

Uto zazvoni veliko crkveno zvono i potvrdi njegove riječi.

4.

GOSTOVANJE U LISJAKOVCU

Kad su došli do prvih kuća, stric opet potjera konje. Neka se zna, da dolaze Svračkovčani! Djeca su trčala za njima, sve dok nije skrenuo u jedno dvorište na drugoj strani sela, ograđeno lijepo izrađenim drvenim tarabama od dasaka. Crkveni Miš im razjasni, da je u toj kući udata stričeva kći i da će se tu smjestiti naše društvo, kao da je kod kuće ili barem kao da je u čiča-Matinoj avliji.

Poskaču iz kola, skinu svoje stvari, pozdrave se s ukućanima i udare tabor pod granatim orahom. Šestar izvadi svoje objave, razmuti u lončiću malo škroba i skuha u kuhinji na ognjištu ljepilo, kojim će uz pripomoć Pilenceta lijepiti po selu pozive na predstavu.

— Ne po zidovima i tarabama, nego po dudovima! — upozori ga Pero. — Mogao bi te tko potjerati metlom ili koja žena žaračem, što joj mrčiš kuću!

— Znam ja, što se smije, a što se ne smije. Nismo mi društvo za nagrđivanje sela! — kao uvrijeđeno će Šestar.

— No, no... — htjede Pero nešto reći, ali njegov glas zagluši jako bubnjanje.

— Ide glazba pred nas! — reče Štuka. — Eto, imadu i općinsku glazbu. Ja sam predložio načelniku, da bi i Svračkovac morao imati svoju glazbu!

— Zbilja se nismo nadali, da će nas ovako svečano dočekati! — klikne Pegaz.

— Ali smo zavrijedili! Takve predstave još nisu gledali Lisjakovčani, kakva će biti naša! — samosvijesno ustvrdi Trgovac, koji je već u sebi brojio velik primitak od ulaznine.

— Dečki, sada budite ozbiljni! Ako nas tko od njih bude pozdravio, ja ću zahvaliti u ime sviju! — upozori ih Gramatika.

Buka se sve više približavala. Osobito se isticao veliki bubanj i reski glas trublje. Prosvjetitelj primijeti:

— Nije osobito skladno, ali je od srca!

— Sviraju, kako znaju. Ne radi se o tome, kako sviraju, nego što nas time hoće počastiti. A ako ti dođeš u ovo selo za učitelja, možda će svirati bolje! — pouči ga Gramatika.

Lisjakovčani su izletjeli na ulicu. Naši su glumci međutim strpljivo čekali, tko će sve doći, da ih pozdravi, no Pilence i Crkveni Miš bi najradije bili pojurili među lisjakovačku dječurliju, koja su pratila svirače. No čekali su uzalud, jer su ona tri svirača i bubnjar prošli mimo kuću, praćeni cikom i vikom skupljene djece.

Što je to? Zar ne znaju, gdje smo? — u čudu su se pitali naši umjetnici. Šestar poleti na ulicu, da vidi, što se to zbiva, i za čas se vrati.

— Hej, drugovi, baš smo si utvarali! Pa to su cirkusanti iz nekoga putujućeg cirkusa!

— Hm, a pozdravni govor je izostao! Pero, ne ćeš imati prilike, da odzdraviš! — podsmjehne se Prosvjetitelj.

— Kvare nam posao! — promrmlja Trgovac. — Treba se boriti, drukčije će nam odvući sve posjetioce!

— Pravi kramar! Tko je za pravu umjetnost, taj će k nama! — dobaci mu Pegaz.

— Ima Trgovac pravo! Odakle da znadu Lisjakovčani, gdje su pravi umjetnici? Treba se pobrinuti, da na neki način privučemo općinstvo, a onda će ono lako prosuditi, gdje je prava umjetnost! — umovao je Gramatika.

— Pošaljimo pučkoškolce, neka lijepe oglase! — uplete se Štuka.

— Razumije se, ali to je premalo. Cirkusanti su bučno najavili svoj dolazak. Selo kao selo, otići će u cirkus, a naša

će predstava zijevati od praznine. Treba smisliti još nešto . . . nešto, što pali! — razloži Gramatika.

— Evo, što sam smislio! Neka glavni junaci navuku svoju viteško odoru i pođu selom! — predloži Trgovac.

— Hm, misao je dobra, no time bismo oslabili utisak predstave. Ipak mislim, da bi to palilo! — reče Pegaz.

— Izvrsno! Šestar neka zajaši konja. On će biti mjesto mene knez Krunoslav! Neka jaši na čelu povorke s kopljem u ruci i sa šljemom na glavi. Knez će vojvodu Vrtimira voditi privezana na lancu. Trgovac će uzeti trublju i trubiti, a Crkveni Miš neka viče: »To je knez Krunoslav, a ovaj na lancu je izdajica vojvoda Vrtimir!« — odredi predsjednik.

— A konj? — upita Crkveni Miš.

— Zamolit ćemo strica.

— Ali ja ne znam jašiti! — primijeti Šestar.

— Ako te baci, ne ćeš dalje od zemlje! — dobaci Gramatika.

— To ne, to ne! — uplete se Pegla. — Pero, ako Šestar razbije glavu, tko će mjesto njega predstavljati?

— Imaš pravo! Jedva su svi došli ovamo, pa da nam se sada rastepe predstava! Ja ću jašiti, ja znam jašiti! — odlučno riješi Gramatika teško pitanje.

— Živio, Pero! — klikne družba kao u jedan glas tako, te je stric istrčao iz kuće, da vidi, šta se dogodilo. Baš im je dobro došao! Zamolili su ga za konja, a on pristane, samo dok se konj malo nahrani i napije vode.

Dotle se Pero ogrne kneževskim plaštem, uzme u ruke mač, a na glavu natakne sjajnu kacigu. Iglica opremi svoga brata Crkvenog Miša kao paža. Navukla mu je neku prekrojenu svoju haljinu jarke crvene boje, i mali Tomica je doista

bio pravi paž. Štuka je pošao s povorkom u »civilu«, da putem tumači ljudima, o čemu se u toj predstavi radi, a Daska — vojvoda Vrtimir — morao je ići kao izdajica svezanih ruku.

Pero uzjaši konja i povorka iziđe iz dvorišta.

☆

Ulicama sela Lisjakovca pomicala se uz jek trublje ova neobična povorka. Konj se isprva plašio i skoro izbacio jahača, no poslije se priučio. Blještavi mač — blještav od aluminijeve bronce — ljeskao se na jarkom suncu, kao da je od najčistijega srebra. Paž je nosio dugačko koplje, na kojemu se vijorila modro-bijela zastavica — boje viteza Krunoslava.

Jek trublje i šarene haljine vitezova — onakve kakve su Lisjakovčani vidjeli samo na igraćim kartama — za čas su privukli lisjakovačku dječurliju. I stariji su zastajkivali i znatiželjno promatrali čudno ovo društvo. Nagađali su, što bi to moglo značiti. Neki školarac vikne:

— To je Nikola Šubić-Zrinjski!

— Juriša na Osmanlije! — doda drugi.

— Ne, Zrinjski ima savinutu sablju i pero za kalpakom, a ovaj ima neku perušku! Vidio sam sliku Zrinjskoga na zidu u sobi kod našega učitelja.

— Onda je kralj Tomislav. On je imao takav mač!

— Da, ali on bi imao krunu na glavi!

— Onda je Kostreš Harambaša! — upade neki šaljivdžija, a svi prasnu u smijeh.

»Sada je vrijeme, da počnem tumačiti!« pomisli Štuka. Namigne Crkvenom Mišu, a on poče iz svega glasa vikati, kako ga je Gramatika naučio:

— Gledajte, ljudi, gledajte i čujte! Ovo je izdajica vojvoda Vrtimir, koji je izdao moga dobroga gospodara kneza Krunoslava! Evo kneza Krunoslava, slavnoga kneza! Eno, onim je mačem sjekao neprijateljima glave, kao da su od kupusa! Danas je o tome velika predstava! Još nikad neviđeno!

Nato je Štuka počeo tumačiti, ali tako, da slušatelji nisu saznali sve, jer ne bi došli na predstavu.

Bilo je dakako svakakvih pitanja, no kako bilo da bilo, objava je sjajno uspjela. Kad je još Šestar nalijepio svoje oglase sa neobičnim slikama iz tamne i daleke prošlosti, na kojima su vitezovi sa šljemovima dijelili junačke megdane, a u daljini se vidjeli sredovječni gradovi s kulama, znalo je cijelo selo, da se tu radi o nekoj zanimljivoj predstavi, o ne-

čemu, što se može inače vidjeti samo u Zagrebu u kazalištu. Mnogo se razgovaralo o tome, što bi se sve moglo tu vidjeti: kakvi će junaci nastupiti; hoće li ih začarati vile ili vještice ili će se svi skupa sukobiti u strahovitom kreševu i jedan drugoga proburaziti ili nabiti na koplje. Svašta se naklapalo, a našim predstavljačima bilo je glavno, da je zanimanje za priredbu poraslo.

Ljudi su unaprijed kupovali ulaznice po dvije kune, bojeći se, da ne će biti dosta mjesta. Trgovac je zadovoljno trljao ruke, kroz koje su padale u blagajnu kune, a predsjednik društva već je pravio osnove za Svračkovac, što će sve izvesti, premda nije zaboravio ni Lisjakovca: tu su naumili osnovati čitaonicu.

Poslije objeda sastalo se vijeće pod orahom. U njihovoj živoj raspravi već je Svračkovac dobivao novo lice.

No dok su još bili u najživljoj raspravi, bane u dvorište čudno izaslanstvo, kao da je došlo sa »Divljeg zapada«: bila su tri člana putujućeg cirkusa. Svi se začudiše neobičnim gostima. Što oni hoće? Možda da im spriječe predstavu? Što se to njih tiče, ako su se Lisjakovčani u većini odlučili za kazalište!

No stvar nije bila tako opasna. Cirkusanti — ili kako su se oni sami zvali: artisti — predložili su im suradnju, to jest zajednički nastup. Svračkovčanima je bilo jasno, da je tome glavni razlog jagma za posjetiocima, no ipak su pristali na razgovore. Buffalo Bill — tako se zvao glavni izaslanik — mnogo im je pripovijedao o njihovim velikim artističkim sposobnostima: da ih ima šestero; da jedan guta vatru, drugi

pleše po užetu; treći diže uteg od pedeset kila u svakoj ruci, i t. d. Isticali su, kako bi oni, da se ujedine, skupili pol sela; kako moraju nešto zaraditi, jer im je prošle nedjelje predstavu pokvarila kiša, a kroz tjedan nema zarade.

— Živjeti se mora, mlada gospodo! Za vas se brinu vaši roditelji, a mi, kako kada Bog i sreća dadu! Vaša konkurencija pogađa nas upravo u živac!

— Dopustite, ali mi nikome ne kvarimo posao. Vjerujte, da nismo imali ni pojma, da uopće postoji vaš cirkus. To je jedno, a drugo: naš rad je sasvim druge vrsti.

— Pustimo to, no mi vidimo, da se svijet više odlučio za vas, a vi biste trebali znati, da mi od ovoga živimo. Eto, moramo jesti, moramo se odjenuti, moramo prehraniti svoju djecu...

— Pa mi vam ne smetamo! A ovo, što uberemo, ne spremamo u svoj džep, nego dajemo za opće dobro.

— A mi neka poginemo! To ne, gospodo! — poče Buffalo Bill najednom oštrije. — Ili ćete s nama, ili ćemo vam spriječiti predstavu!

— Oho, vi se grozite, gospodine! — reče Pero.

Njegovo se društvo stisne oko njega. Očekivali su, da bi moglo doći i do oštrijih. No, onda bi bilo pričanja u Svračkovcu, kad bi tamo čuli, kako su se ovdje potukli s cirkusantima. Najednom istupi Prosvjetitelj. Svi su iz društva očekivali, da će opet nešto izvaliti, no on posve mirno poče:

— Drugovi, nešto se mora učiniti. Ovi ljudi od toga žive. Mi nismo krivi, što smo se slučajno našli u isto vrijeme u Lisjakovcu, kad i oni. Predstavu ne možemo otkazati, jer

smo je obećali Lisjakovčanima, a imamo već i troškova. Kako bi bilo, da im damo neki dio od prihoda?

— To ne dopuštaju pravila! Novac se smije upotrebiti samo za javno dobro! — usprotivi se Trgovac.

— Gospodo, što se tiču vaša pravila naših praznih želudaca? Mi ćemo predstavu spriječiti! — oštro će Buffalo.

— Polako, gospodine Buffalo! Toga se ne bojimo, a znajte, da bi i cijelo selo bilo uz nas! Nemojte prijetiti! Stvar ćemo raspraviti mirno, tako da ni vama ne će biti krivo. Znajte, da ne idemo za tim, da vas uništavamo, nego da vam još i pomognemo! — mirno će Pero.

Cirkusanti se umire, a DZPS se povuče na vijećanje. Za čas se vrate, a Gramatika reče:

— Eto, sad će biti vuk sit i koza cijela! — Potom se okrene k Buffalu: — Gospodine Buffalo, čujte naš prijedlog: Odlučili smo, da načinimo zajedničku priredbu s vama. Vi morate živjeti, to znamo, a što se nas tiče, ne bi bilo zgodno, da dođe do kakve sablazni.

— Hm, a prodali smo već toliko ulaznica! — bunio se još uvijek blagajnik DZPS-a.

— Ništa zato! — Ostat će i nama dosta, i njima ćemo pomoći! — mirio ga Gramatika. — Zar ne, gospodine Buffalo, sad ste zadovoljni?

— Dabome, tako i valja!

— Po pravilima ne smijemo novac poklanjati nikome, no ako surađujemo, možemo dobitak dijeliti! Na zajedničku priredbu doći će mnogo više ljudi, a možemo dati i dvije predstave. Vaš cirkus je prostran, ali ga morate bez odštete ustupiti za tu zajedničku priredbu.

— Vrlo rado! — pristane Buffalo.

— Sastavit ćemo posebno izaslanstvo za razglasivanje od naših i vaših članova, koji će obići i nekoliko susjednih sela, pa da vidite posjet!

— Izvrsno! — potvrdi Buffalo.

— Pristajete li? — upita Pero Buffala i pruži mu desnicu. Buffalo je čvrsto stisne i reče:

— Pristajemo!

— To ćemo uglaviti i pismeno!

Načine zapisnik, a predstavnici obiju strana, t. j. Pero kao predsjednik DZPS-a i Buffalo kao predstavnik »Cirkusa Koloseum« potpišu ga sa još dva svjedoka sa svake strane. Štuka je upravo uživao, kad je došao u priliku, da pokaže svoje stručno znanje u takvim stvarima: on je bio perovođa.

Poslije toga poče srdačno upoznavanje, a onda svi krenu na sajmište na zajednički dogovor.

☆

Ne treba ni spominjati, da su svi radili s najvećim oduševljenjem, jer im je bilo stalo, da predstava što bolje uspije. Program su sastavili ovako: Najprije će gospoda artisti izvesti svoje majstorije — gutanje vatre, plesanje po užetu, različna prekobacivanja, dizanje utega, vezanje lancima Miss Arizone, vlasnice cirkusa — njezino građansko ime i prezime nije važno! — a onda će se izvesti drama »Knez Krunoslav«. Za pljesak odužit će se publici komedijom »Meteor«, koju su jutros smislili. Za Svračkovčane bilo je važno, što se nisu trebali brinuti za uređenje pozornice. To je briga Koloseumaca, koji su u postavljanju podnožja, zastora i drugih stvari pravi majstori: dovukli su od gostioničara

neku burad, postavili na nju pozajmljene daske, i pozornica je bila gotova.

Ne treba ni spominjati, kako je zanimanje za predstavu dvostruko poraslo, čim se po selima pročulo, da će za jednu ulaznicu vidjeti dvije predstave. Netko je više volio pelivanštine, netko više glumu, a mnogi su voljeli i jedno i drugo. Djeca su pretraživala svoje džepove, pa ako se tamo ne bi našle dvije kune »za stajanje«, pobrinule su se strine i ujnice. Na blagajni je upravo nestajalo ulaznica, kao da vjetar odnosi pljevu — tolika je bila navala. Trgovac i Miss Arizona, član Koloseuma, koji su bili blagajnici, zadovoljno su trli ruke. Trgovac je imao pune ruke posla, jer je neprestano morao brojiti kune i valjati ih u zamotke po 100 komada. Kad su dostigli prvu tisuću, popratili su je članovi DZPS-a i Koloseuma burnim »Hip — hip — hura!«, tako burnim, da su se lisjakovačka dječurlija strčala, ne znajući, o čemu se radi.

»Udruženi glumci i artisti« kupili su iz zajedničke blagajne u selu lijepog odojka. Jedan artist, koji je počeo svoj životni put kao pečenjar kod nekoga gostioničara, zaklao je toga četveronožnog nesretnika, koji je prodornim cviljenjem uzalud prosvjedovao protiv prerane smrti. Kad su ga očistili, nabiše ga na ražanj. Tu se on vrtio uz vatru, kao da je na vrtuljku, dok se nije zažario kao zrela bundeva i zamirisao kao božićna pečenica.

Za objeda raspričali se artisti o zgodama i nezgodama iz svoga života tako obilato, kao da si prosuo vreću prosa. Mnogo je tome doprinio bocun vina, koji je poslao glumcima neki dobrotvor, a oni su njime počastili artiste, jer su sami bili protivnici žestokih pića. No kad su im se počele odviše krijesiti oči (a Pero je već prije primijetio, da nekima no-

sovi cvatu), uklonili su DZPS-aši vino i spremili ga za vrijeme poslije predstave.

Razumije se, da tako svečana zgoda nije mogla proći ni bez govora. Prvi ustade Gramatika. Svi upru u nj oči, a on poče:

— Prijatelji! Kad smo se jutros sastali s našim novim znancima u ovom vrijednom i radinom selu, činilo se, da ćemo se s njima sukobiti. Mislili smo tada, da se naši putovi razilaze. Nismo doduše došli ovamo s neprijateljskom namjerom; nismo ni znali za njih. No slučaj je htio, da smo skoro jedni drugima navijestili rat. No gdje se sastanu pametni ljudi, tu nema bitke! I eto, mi smo se složili, kao da smo davni prijatelji. Složio nas je rad, zajednički rad. Vi se mučite za svoj svagdanji život, a mi za ljepši život naš i naših zemljaka. U ime toga makar i slučajnoga zajedničkog rada, od srca vas pozdravljam, dragi Koloseumci, i želim, da naša sloga bude danas okrunjena potpunim uspjehom!

Burni »Živio!«, praćen kukurikanjem pijetla, biglisanjem slavuja i laveža pasa od strane artista i pljeskom od strane DZPS-aša, nagradio je Perin govor.

Artisti su već htjeli istrusiti ostatke vina u svojim čašama, ali im Buffalo dade znak, da pričekaju. On se naime diže, da odzdravi Peri. Govorio je dugo i mljeo doduše svašta, ali od srca. Zaključio je jakim završetkom: »Per ardua ad astra!« i ponosno pogledao ostale. Dakako, svi su sudionici ovoga svečanog objeda i ovaj govor popratili urnebesom, a artisti su se napose pobrinuli, da u njihovim čašama ne preostane ni kapi vina. Čeznutljivo su gledali onim smjerom, kuda je Pero odnio vino. Oni bi jošte pili za novo prijateljstvo, no Buffalo dade očima Peri znak, da se ne obazire na

njihovu želju. On bi rado i sam još koju istrusio, ali je ipak čuvao čast i ugled slavnoga Koloseuma.

Poslije objeda zadivili su artisti DZPS-aše svojim umijećem. Bacali su u vis vilice i noževe i lovili ih zubima, oponašali čitavo životinjsko carstvo, a jedan je bacao u vis preostale zalogaje odojka, lovio ih ustima i gutao.

— Zašto nije tako bacio u vis i svaku žlicu juhe pa je ulovio? — upita netko. Nastade smijeh. Debeli clown — ili, kako se izgovara: klaun — skoči prekobacivši se pred Štuku i reče:

— A tko zna ovo: Ovdje je na stolu šešir, a ovdje komadić odojka. Ja ću pojesti meso i spremiti ga pod ovaj šešir!

— To je nemoguće! — odgovori Štuka. — Sigurno ste već metnuli sličan komad mesa pod šešir!

— Dignite ga!

Štuka mu digne šešir i pretraži u njemu pomno svaki kutić: mesa nije bilo nigdje!

— Pazite! — reče clown. — Sad ću pojesti meso, a onda, dok nabrojim do tri, bit će pod ovim šeširom.

DZPS-aši bili su uvjereni, da će on izvesti kakvu zakučastu varku. Pomno su mu pretražili džepove i ruke, nije li gdje sakrio drugi komad, ali su se uvjerili, da nije. On progutne onaj komadić i poviče:

— Pazite, pazite! Jedan, dva, tri! — Čim je izgovorio »tri«, uzeo je šešir i — stavio ga na glavu. Meso je dakle bilo pod šeširom.

— Ovo je »zafrkavanje« zbilja uspjelo! — reče Štuka. — Dečki, to moramo zapamtiti!

Po rasporedu trebali su DZPS-aši poći do stare gradine, ali je to ovaj put moralo otpasti. Trebalo je ipak još jednom proći obje predstave na novoj pozornici.

— Doći ćemo opet u Lisjakovac, ako predstava uspije. Župnik i učitelj su to zaželjeli. Tada će već brigu za sve preuzeti novoosnovana »*Hrvatska čitaonica*«, za koju smo dali od današnjeg prihoda 500 kuna. Župnika i učitelja tako je to obradovalo, da su izjavili, da ćemo tada biti gosti i njihovi i nove čitaonice. Drugovi, i ovo je velik uspjeh, a to još prije, nego li smo uopće predstavljali! — obavijesti Gramatika svoje dično društvo.

Predstava je izvanredno uspjela. Pred »kućom« — kako je to rekao Pegaz, a Pilence i Crkveni Miš ga u čudu pogledali: Kako pred »kućom«, a bilo je na sajmištu! — rasprodanom i preko zadnjega mjesta glumili su DZPS-aši upravo vatreno.

Dakako, ovdje nije bilo onako nezgodnih događaja kao na prvoj izvedbi u Svračkovcu, ali je i tu bilo upadica, »koje su dokazale«, kako je stručnjački izjavio Pegaz, »da se je općinstvo potpuno uživjelo u radnju drame, a to je, drugovi, potpun uspjeh!« Da to dokaže, spomenuo je samo dvije upadice: Kad su Vrtimirovi plaćenici ugrabili plemenitu kneginju Cvijetu, zavapila je neka žena: »Jao, ljudi, ubit će je ti lopovi!« Neke su žene počele jecati, a druge su poslije predstave darivale Peglu, koja je glumila kneginju, cvijećem i medenjacima. A kad su osvetnici kneza Krunoslava vodili vojvodu Vrtimira svezana lancima, povikao je neki čiča: »Na vješala izdajicu!« Daska je doduše protrnuo od straha, da ga ne bi zbilja objesili, no time je njegova igra postala još uvjerljivijom. I predstava »Meteora« uspjela je, kako nije nitko očekivao — ta bila je skalupljena u posljednji čas. Župnik i učitelj praskali su od smijeha, no bilježnik i načelnik su se nešto mrgodili, dok im nije župnik protumačio, da se to dogodilo negdje daleko od Lisjakovca — na jugoistoku. Dakako, i Koloseumci su imali svoj dobar dan. Po vlastitom priznanju tako su izveli svoje »hokus-pokuse« i akrobacije kao nikada dotad.

Poslije druge predstave, kad su već gledaoci izlazili iz cirkusa, najednom se odnekuda stvori gajdaš i zasvira, a mladež se uhvati u kolo. Kad bi on prestao, nastavilo bi se

kolo uz pjesmu. Jedna djevojka, kojoj je grlo zvonilo, kao da je saliveno od srebra, bila je počimalja, a ostali su za njom prihvaćali vesele poskočnice. Svakome bi prišili nešto, pa je tako po koja zapala i predstavljače:

Mlad je junak kneže Krunoslave,
al je skoro ostao bez glave!

Bilježniče, hvataj meteora,
s neba pada, u aps ići mora!

Cirkusante, već te špira satre,
a još bi se htio najest vatre!

Najednom dade Gramatika Crkvenom Mišu znak, da zatrubi. Došao je čak odlaska — čas rastanka.

I DZPS-ašima i Koloseumcima teško je bilo pri srcu — tako su se sprijateljili. DZPS-aši su se uvjerili, da su to dobri ljudi, koji svoj kruh svagdanji zarađuju time, da druge zabavljaju i razveseljuju dobrodušnim šalama i majstorijama, a Koloseumci, da su ovi momčići zbilja »zlatni dečki«! Srdačno su se s njima oprostili i zaželjeli im zajedno s Lisjakovčanima: »Sretan put! Do viđenja!«

Stric švigne bičem, a kola pojure prema Svračkovcu, koji će sjutra brujiti od velikog uspjeha prvoga gostovanja DZPS-aša u Lisjakovcu.

5.

GRAMATIKA OTVARA KUPALIŠTE

Poslije povratka iz Lisjakovca odmarali su se dični članovi DZPS-a sve do podne, no uveče su se sastali, da vijećaju o postignutim uspjesima i o daljnjem radu.

Prvi je dakako progovorio Gramatika. On se uspeo na bure u štaglju Mišina oca, gdje su dobili nove društvene prostorije, a ostali su posjedali na sanduke. Počeo je ovako:

— Otvaram današnju sjednicu i pozdravljam odbornike, koji su se danas skupili po običaju u potpunom broju. Dnevni red: Izvješće tajnika glumačkoga ogranka DZPS-a *Bijela Vrana* (tako su od šale prozvali taj ogranak, jer je doista bio po svom radu u čitavom kraju »bijela vrana«); izvješće blagajnika o gostovanju u Lisjakovcu; prijedlog za novi rad DZPS-a.

Tajnik je kratko opisao put u Lisjakovac i označio ga kao prvi veći uspjeh glumačkog ogranka. Svi su to primili s odobravanjem.

Još više ih je iznenadilo izvješće blagajnika, da je u zajedničku blagajnu ušao iznos preko tisuću kuna. Bura oduševljenja. Tako su prve dvije točke bile iscrpljene.

Kod treće točke ustade sam predsjednik. Nitko drugi i nije znao, o čemu se zapravo radi, pa su svi znatiželjno zurili u ozbiljno lice Gramatike. On poče dosta uzbuđenim glasom ovako:

— Slavni odbore! Po izvješću tajnika, a osobito blagajnika, vidi se, da su naši dosadanji napori okrunjeni uspjehom. Sjetite se samo onoga upravo neočekivanog posjeta naših predstava u Lisjakovcu! Sjetite se onoga oduševljenja, koje je upravo orkanskom silom izbilo iz duša i srdaca Lisjakovčana, kad su gledali našu predstavu. To nije samo znak, da smo tada bili na visini, nego i da smo sposobni nešto izvesti. A sada treba pristupiti svim silama izvedbi novoga djela: osnivanju uređenoga kupališta u našem zapuštenom Svračkovcu.

Kupališta? Što on time misli? Pa čitava je rječica njihovo kupalište! Zato je netko i napomenuo:

— Pa mi se svaki dan kupamo! Znamo svi i plivati!

— Da, ali kako se kupamo? — prihvati i opet Gramatika. — Svlačimo se u grmlju, a kad izađemo iz vode, često smo od blata prljaviji, nego što smo bili, kad smo pošli u vodu. Zašto ne bismo uredili barem dvije svlačionice od dasaka, betonske stube za ulaženje i izlaženje iz vode, dasku za skakanje i, recimo, nabavili barem jedan čamac za veslanje? Zašto ne bismo naučili propisno plivati, a ne da mnogi plivaju kao štenci, kad ih tko silom baci u vodu, pa prskaju vodu na sve strane!

— Hej, čamac! To bi bilo nešto! — usklikne Pilence, koji se već jednom pokušao voziti u koritu, ali se prevrnuo.

— Pa da veslamo! — pridruži se Crkveni Miš.

— To bi bio šport! — doda Štuka, koji je nekada igrao vratara u SNK-u (svračkovačkom nogometnom klubu), koji se brzo poslije osnutka raspao.

Čamac ih je dakako osvojio. Sad je Peri bilo lako dalje, jer su »zagrizli« kao Štuki riba na udicu. On je znao, da su sada već pripravni na sve, na svaku žrtvu.

Poslije kratke rasprave odlučili su DZPS-aši, da osnuju novi ogranak svoga društva: kupališni i veslački klub *Labud*. Tako su ga nazvali, jer se labud i kupa, i pliva i vesla. Za znak bi uzeli bijelu zastavu sa crnim štitom u sredini, na kojemu bi bila slika labuda (vlastita zamisao Pere Gramatike).

No tada se diže Štuka i usprotivi se tomu imenu.

— Ne labuda! Nitko još od Svračkovčana nije vidio živa labuda, a malo tko i naslikanog, pa će misliti, da je to obična guska (pri tom je pogledao u Peglu, a ona se činila, kao da se to nje ne tiče). Rekli bi nam, da smo guščari! Predlažem, da uzmemo za znak ribu!

— Štuku, štuku! — poviče Pegla, da mu vrati milo za drago za onaj podrugljivi pogled, kad je spomenuo gusku.

— Dakako, nismo svi ribiči kao naš Štuka! — podupre Gramatika svoju sestru Peglu, jer je i on primijetio onaj pogled.

Konačno se javi Trgovac i predloži, da se za znak uzme sidro. To se svima svidjelo. Trgovac navijesti, da će u tate zamoliti komad platna, a Pegla i Iglica, da će po nacrtu Daske navesti na zastavu znak sidra. I one su se veselile uređenom kupalištu i čamcu, samo su predložile, da se odredi posebno vrijeme za kupanje ženskih; u Svračkovcu nije bio običaj, da se kupaju zajedno s muškima. A kad se budu vozile u čamcu, neka nitko ne zbija ludorije, da se ne bi prevrnule, jer one ne znaju plivati. Dakako, oni su im to

obećali, a Gramatika doda, da im ne bi bilo na odmet, kad bi i one naučile plivati.

No svaki ogranak mora imati svoga pročelnika (drugih članova odbora nije trebalo, jer su svi bili odbornici u svim ograncima). Izabrali su Štuku, koji je i onako najčešće kod vode.

★

Sjutradan ujutro vijećanje se nastavi. Osnovali su »Kupališno povjerenstvo« sa Šestarom na čelu, koji će zajedno sa Daskom i Prosvjetiteljem naći najzgodnije mjesto i izraditi nacrt za kupalište. Za svlačionice i ulaz u vodu odstupio im je Mišin otac nekoliko četvornih hvati svoje livade uz rijeku, ali su se morali obvezati, da će taj dio ograditi, da ne bi kupači činili štetu u samoj livadi. Tako su i učinili. Kupili su nekoliko stupova i svežnjeva letava i lijepo su ogradili kupalište tako, da se iz kupališta nije moglo na livadu, a u kupalište samo kroz vrata, a ona su se mogla zaključati. Sami su od dasaka izgradili dvije svlačionice i dasku za skakanje. Tu se istaknuo Daska, koji je bio već pravi majstor za drvenu gradnju. Prosvjetitelj, kojemu je otac bio zidar, izgradio je uz pomoć Pegaza betonske stube, a Pilence i Crkveni Miš su uredili čitav prostor oko kupališta.

Pegla i Iglica izradile su veliku zastavu od bijela platna sa znakom sidra, a graditelji svlačionica postavili su je na visoku motku, ali su je odmah i spremili, jer će svečano podignuće zastave biti istom na dan otvorenja.

Doduše, malim pučkoškolcima još nije nikako bilo jasno, što znače one dvije kuke na zastavi. Pilence je tvrdio, da je to udica za štuke, jer udica za tu ribu mora imati barem dvije kuke. I Crkveni Miš je tako mislio, tim više, što

je u rupi na sastavici kuka bio označen komad užeta. Konačno su zaključili, da je to sigurno velika udica za morske ribe, koju zovu sidro. No Pegla im se narugala i pitala ih, zar nisu u školi čuli, za što se upotrebljava sidro! Oni su doduše čuli na onoj sjednici tu riječ, no što ona znači, bilo im je posve nepoznato.

Tako je za nedjelju dana bilo sve gotovo, a rijeka očišćena od trnja i kamenja zaslugom Daske, koji je bio tako vrstan ronac, da je pod vodom mogao izdržati i nekoliko minuta. Blagajna se prilično ispraznila, a da nije Trgovac skupio i nešto dobrovoljnih priloga po selu, teško bi Labudaši mogli u potpunosti izvesti svoj naum. Konačno su održali sjednicu ogranka Labud — razumije se, na novo sagrađenom kupalištu — i zaključili, da će u nedjelju u tri sata poslije podne biti svečano otvorenje prvog svračkovačkoga kupališta.

Za svečano otvorenje brinuo se posebni odbor trojice. Već u dva sata bili su svi na okupu. Šestar, Štuka, Daska i Prosvjetitelj ponijeli su sa sobom tambure, jer se svečano otvorenje ne može ni zamisliti bez glazbe. Pilence i Crkveni Miš donijeli su neki stari lonac i karbida, pa su pucali, kao da netko gruva iz mužara.

Točno u tri sata tamburaši su zasvirali, a Gramatika je stao na klupu, progovorio nekoliko riječi sakupljenim Svračkovčanima i proglasio kupalište otvorenim. Tamburaši su opet zasvirali, lonci zagruvali, a nato je na ulazu podignuta hrvatska, a na jarbolu zastava »Labuda«.

Članovi DZPS-a, koji su već stajali u kupaćim gaćicama spremni, poskaču u vodu. Nasta plivanje, ronjenje, vika i

pljuštanje vode. Očekivali su, da će i ostali Svračkovčani za njima, ali ih je slijedila samo mlađarija. Stariji kao da su se stidjeli pred mlađima!

— Ništa to ne smeta! Treba čekati, dok se ne priuče! Stariji teže prihvaćaju novotarije! — reče Gramatika, kad ga je na to upozorio Pegaz. A Prosvjetitelj doda:

— Oni su kao i djeca: Kad jedan ili dva počnu, onda će i ostali za njima!

No zato su stariji posjedali uz stolove i častili se ražnjićima, koji su se pekli na pašnjaku kraj kupališta. Samo im je bilo žao, što nema i vina; mladinci naime nisu ni tu dopuštali, da se toče žestoka pića. No neki je prometljivi gostioničar ipak na susjednom pašnjaku razapeo šatru i točio, a stariji su si jednostavno dali odanle nositi vino. Gramatiki baš to nije bilo s voljom, no što je mogao? Starijima se ne zapovijeda!

Najednom osvane mesar Pišta, najdeblji čovjek u selu. Ispriča se odboru, što je zakasnio. Neprestano je brisao znoj sa čela. Bilo mu je vruće. Eto, zato je ponio kupaće gaćice, da se okupa.

— Hvala Bogu, ipak jedan! — dahne Pero.

Zanimljiv je čovjek taj Pišta. Vele, da golim rukama vadi vrele čvarke iz rastaljene i užarene masti i guta ih kao onaj cirkusant vatru. On je već bio njihov dobrotvor i mnogo je hvalio njihov pothvat.

— Eto, stariji se nisu sjetili, da nešto takvo učine! A kako je to ugodno po ovakvoj vrućini zaći u vodu! — reče Pišta.

Razumljivo je, da mu je onako debelu moralo biti vruće. Zato se on rado kupao, ali bi se teško iskobeljao iz vode na obalu. Tu će napokon imati stube, pa još i sa naslonom sa svake strane! Zato je i dao odboru najpripravnije stotinu kuna, kad su sabirali za kupalište, a za današnje otvorenje poklonio im tri kilograma mesa za ražnjiće i dva hljeba kruha.

Pišta se najprije odmarao na klupi. Radije bi on odmah skočio u vodu, no to je za njega onako ugrijanog bilo opasno. Najposlije se digne, da razgleda kupalište. Mjerio je očima svlačionice, hoće li biti toliko široke, da bi se on u njima mogao okrenuti, a onda se popeo na dasku za skakanje, dakako, oprezno, da vidi, hoće li ga moći držati. Ta mu se naprava osobito svidjela.

— Ovi su dečki mislili na sve! — pohvali ih Pišta, pomičući se sve dalje na dasku.

No bolje bi po njega bilo, da se svukao prije nego što je pošao na dasku, jer je ona najednom počela pucketati, i dok se još nije mogao ni okrenuti natrag, daska prasne i pukne napol, a naš se Pišta strovali u vodu.

Svi se zaprepastiše. Odbor smjesta poskače u vodu, da ga spasava. Ej, da im je sada čamac, lako bi oni spasavali! No nije bilo potrebno, jer je gospodin Pišta bio dobar plivač (a i salo mu je pomoglo, da se drži na vodi!), a osim toga voda je na tome mjestu bila duboka jedva do vrata.

Kad se Pišta iskobeljao iz vode, bio je mokar kao pokisli miš (kad bi bilo tako golemih miševa)! Nije se ljutio ni psovao, kako su svi očekivali, nego je samo teško soptio i gunđao:

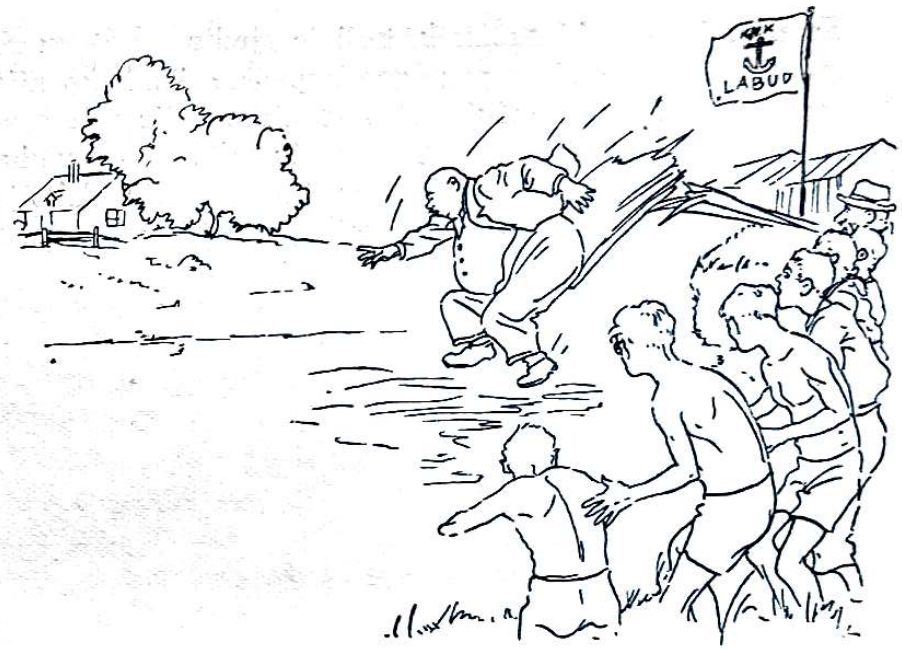

— Daska je bila zbilja slaba, no ovaj izlaz iz vode je nenatkriljiv! Pasja capa, pasja capa! To mi se u Svračkovcu još nije dogodilo! A da mi se i drugi put ne dogodi, dat ću vam jaku hrastovu dasku, dečki!

Šestar odmah pošalje Pilence, da otrči Pištinoj kući po suho odijelo, a on je dotle, pošto je u svlačionici obukao kupaće gaćice, nastavio kupanjem. Plivao je po vodi kao prazno bure i puhao kao kovački mijeh. A kad se tako naživao vode i dosta rashladio, dao se na ražnjiće, koji su samo nestajali u njegovu želudcu. Pri tome je svoje društvo oduševio za kupanje. Rekao je, da će svaki dan doći o podne i uveče, da se okupa.

Sada je i općinski načelnik, koji je sjedio s Pištom za stolom, odlučio da općina pomogne kupalište, i nikako nije mogao sam sebi protumačiti, zašto se nitko prije nije mogao sjetiti, da sagradi kupalište, a imaju tako divnu vodu! Pomalo su i drugi odlučili, da će dolaziti na kupanje. Tako je eto Pišta »probio led« — kako se veli — usred ljeta!

6.

PRVA SVRAČKOVAČKA LAĐA — VESELI ZNANAC

Odbor je živo raspravljao o nezgodi gospodina Pište, a kad se podveče kupalište ispraznilo, održao je sjednicu pod vrbom kraj kupališta. Bila je to jedna od onih lijepih i nezaboravnih večernjih sjednica, kad zričci pjevaju, šišmiši lepršaju zrakom, a jedna po jedna zvijezde se nekako lijeno pojavljuju na noćnom nebu. Sada bi već doduše morali biti odbornici kod kuće, no prije treba svršiti važno vijećanje. Znate, da ni o čemu drugome nisu mogli vijećati nego o gradnji čamca, i to prvog čamca u Svračkovcu. Zato se vijećanje i oteglo tako, kao da kane izgraditi cijelo brodovlje.

Prije svega trebalo je odlučiti, koliko će taj čamac biti dug i širok. Jedni su bili za to, da bude što manji pa da ga mogu s lakoćom i slabiji tjerati, a na plićinama i prenositi. Tako su predlagali dakako Crkveni Miš i Pilence. Konačno ipak prevlada mišljenje, da treba izgraditi tako velik čamac, da u nj stane čitavo društvo. Stariji su uvjerili mlađe, da još ove godine ipak ne bi mogli dopustiti najmlađima, da sami zaveslaju rijekom, jer bi se čamac mogao prevrnuti, a onda eto belaja!

Drugo je pitanje bilo, iz kakve građe da bude taj čamac. Jedni su predlagali, da bude iz hrastovine, koja je čvršća i trajnija, no ipak prevlada mišljenje, da se čamac izgradi iz običnih debljih jelovih dasaka, jer će biti jeftiniji i lakši. Ne mogu oni trošiti društveni novac na skupe hrastove daske, a ako čamac bude lakši, može se više opteretiti — tako je umovao sasvim razborito Daska. A ako se oboji uljenom bojom, a to mogu i sami, trajat će dugo. Konačno, na njihovoj rječici ne pravi vjetar tako velikih valova, koji bi mogli prevrnuti čamac.

Treće je pitanje bilo: treba li nabaviti pojas za spasavanje. Moglo bi se ipak dogoditi, da se čamac prevrne, a to bi bilo opasno osobito po Iglicu i Peglu, koje su plivale — kao sjekira na vodi. Štuka je predlagao, da se takav pojas načini od čepova, kakvim se čepe boce za kiselu vodu. Gostioničar ima nekoliko kutija takvih čepova, pa bi im ih sigurno poklonio, no Prosvjetitelj riješi to pitanje jednostavnije: neka se sveže po nekoliko tikvica, kakvih imade svaki kod kuće, pa je pojas za spasavanje gotov.

Tako su najteža pitanja bila sretno riješena. Posebnom odboru su povjerili, da te zaključke provede i da se brine za samu gradnju »prve jedinice svračkovačkog brodovlja«, kako su u šali zvali čamac.

Odbor za gradnju povjerio je izradbu čamca tesaru Fabijanu, koji je tako osnovao »Prvo riječno brodogradilište u Svračkovcu«. Jasno je, da su mu — kako se kaže — »sjeli za vrat« i tjerali ga, da što prije počne i svrši.

I doista, majstor Fabijan svršio je čamac za dva dana. Treći su ga dan obojili bijelom bojom, a Šestar je na krmi

izvana sa svake strane narisao hrvatsku trobojnicu, znak kluba i natpis *KVK Labud 1, Svračkovac.* U sredini čamca narisao je grb Svračkovca — sivoga svračka sa ružičastim prsima na modrom polju (taj su grb, dakako, oni sami izmislili). Tako se znalo, čiji je čamac i odakle je, a onim brojem »1« htjeli su pokazati, da taj čamac ne će biti jedini.

Slijedeće nedjelje — zaključio je odbor — bit će svečano puštanje čamca u svračkovačke vode. Tako su javljali i oglasi po Svračkovcu.

Na brodogradilištu okitili su čamac svečano granjem i cvijećem, a Pegla i Iglica splele su mu vijenac od lišća i cvijeća i objesile ga o kariku, koja je bila na prednjem dijelu za vezanje užeta. Crkveni Miš, Pilence i još dva njihova druga, koji su bili izvanredni članovi »Labuda«, digli su čamac na svoja junačka ramena i nosili ga, a za njima su išli tamburaši i ostali članovi odbora. Tako je ta svečana povorka išla kroz Svračkovac i putem se sve više povećavala, jer joj se priključilo mnogo dječurlije. U sredini povorke išla je Pegla, koju su odredili za kumu kod krštenja čamca. Nosila je neku bocu zamotanu u svileni papir. To joj je dala mama bocu malinovca. Po starom pomorskom običaju razbije se o brod boca vina, kad kuma kaže »Ja te krstim«, a kod njih je iz poznatih razloga bila za tu svrhu određena boca malinovca. No odbor je ipak kasnije promijenio svoj zaključak: šteta bi bila proliti bocu malinovca, kad se može ispiti!

Stigli su na kupalište. Tamo je već bilo kupača, a i znatiželjnika, koji su htjeli vidjeti svečano porinuće čamca u

vodu. I doista, kad su čamac smjestili na obalu i kad je Pegla drhtavim glasom izrekla onu uobičajenu rečenicu, pa kad je poslije toga »Labud 1« zaplovio glatkom površinom rječice Labudnice — tako su je od milja prozvali Labudaši — nastalo je urnebesno klicanje, praćeno tamburaškim »tušem« i gruvanjem karbidnih mužara.

Tko zna, da li se svečanije porinu u more i bojni velebrodovi velikih ratnih mornarica! Poslije toga zapjevali su *Plovi, plovi, moja lađo, u koj' goder kraj!*, i svečanost je bila završena.

Labudaši su poskakali u čamac i počeli veslati, no čamac je doista plovio »u koj' goder kraj«! Upravljati čamcem nije doduše tako teško kao, recimo, ratnom oklopnjačom ili prekooceanskim parobrodom, no ipak treba i to znati! Zato se čamac ispočetka ili vrtio na mjestu kao pas, kad hoće uloviti svoj vlastiti rep, ili je vrludao po Labudnici kao muha bez glave i svaki se čas zabušio u obalu.

— Ej, ne valja tako! — javi se glava družbe, t. j. sam predsjednik DZPS-a Pero Gramatika. Vidio je on, da ne će stići k cilju, ako budu svi najedanput i veslali, i krmanili i zapovijedali, pa naredi: — Svi neka izi đu iz čamca osim mene i Štuke! Mi ćemo proučiti, kako se vesla i krmani. Ovako mi se činite kao kad su svraka, štuka, riba i rak htjeli odvući onu torbu: Svako je vuklo na svoju stranu, a torba je ostala na mjestu. A kad nas dvojica naučimo, kako se vesla, pokazat ćemo drugima.

Labudaši poskaču u vodu, a Štuka i Gramatika počnu proučavati, kako se upravlja čamcem. Jedan sjedne na pramac, a drugi na krmu čamca. Brzo su ustanovili, kako se

mora baratati veslom, kad se čamac tjera naprijed, a kako onaj na stražnjem dijelu treba da okrene veslo, kad hoće čamac skrenuti lijevo ili desno. Kad im je to pošlo za rukom, poskaču labudaška čeljad opet u čamac. Sada su, ako baš i ne posve sigurno, ali ipak uspješno plovili, kud su htjeli. Mora se priznati, da je Šestar zaista dobro veslao i krmanio, pa su ga prozvali »kapetanom duge plovidbe«, a Gramatika ga je imenovao »ravnateljem veslačke škole«.

Veselje Labudaša bilo je neopisivo. To je zaista uspjeh! Još prije tri nedjelje, kad su prvi put predstavljali »Kneza Krunoslava«, nitko nije ni slutio, da bi se ovako ugodno i udobno mogli voziti Labudnicom, pa još u vlastitom čamcu! Toliko su se oduševili za taj šport, da je Šestar imao pune ruke posla, dok je udovoljio želji svih članova, da ih nauči veslanju. Pa i Pegla i Iglica zamolile su ga, da ih nauči.

— Pa dakako, nauči ih! — javi se Prosvjetitelj. — One tako vješto rukuju kuhačom, a veslo je slično kuhači!

★

Slijedeće nedjelje vrvilo je kupalište od gostiju. Svračkovčani su konačno uvidjeli, kolika je to blagodat, kad se netko, pun znoja od napornoga rada, okupa, pa još k tome besplatno! A bilo je dabome gostiju i na obične dane, ali najviše uveče. DZPS-aši bili su ponosni, što su svoje zemljake pokrenuli iz mrtvila i što su oni pomalo počeli shvaćati zamašaj njihova djela. A da im bude zabavnije, nabavili su veliku nogometnu loptu i uveli t. zv. water-polo, kako se to velegradski kaže, a mi bismo rekli: rukomet na vodi. Neprilika je bila u tome, što su imali samo jednu loptu. No

Pilence i Crkveni Miš se i tu dotjetiše jadu! Oni bi rijetko došli kao najmlađi na red, pa su jednostavno donijeli — zrelu bundevu! Samo je po sebi jasno, da su ih ostala dječurlija slijedila! Tako se uz zdravi šport plivanja počeo u Svračkovcu razvijati i »bundeva-polo«, kako je Šestar nazvao ovu vrst športa, ili »bundevanje«, kako ga nazva Pegaz, a to je doista bio šport, kod kojega ne treba gutati prašinu kao kod nogometa, osim ako tkogod gutne malo Labudnice.

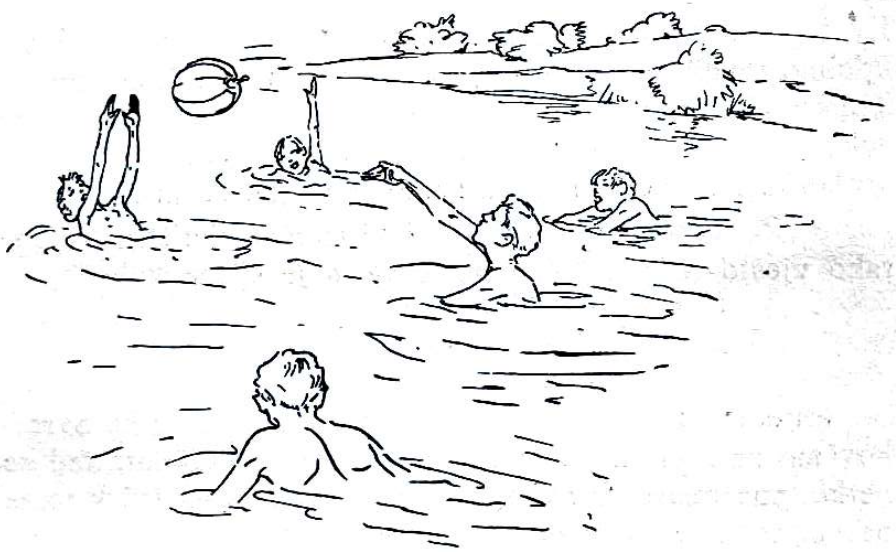

Kad je vrijedni Trgovac uvidio, kakvo se zanimanje razvilo kod Svračkovčana za njihove pothvate, dođe na novu misao: iz one limene kutije, u kojoj je bila uljena boja za bojadisanje čamca, načini »kutiju za dobrovoljne prinose« i pričvrsti je na jedan stup kraj kupališta. U tu

kutiju padale su pomalo kune, osobito od onih gostiju, koji bi se povezli čamcem. Doduše, gdjekoji bi deran pustio onamo i stari gumb ili komad stakla, no prave kune ipak su povećavale društvenu blagajnu.

★

Toga popodneva išao je prema kupalištu čudan gost, tako čudan, te su se svi kupači sletjeli, da ga vide. Imao je na glavi pohabani tvrdi šešir — »halbcilinder«, a na sebi izlizani crni kaput i šarene, kockaste hlače. Nemarno svezana crvena hrvatka (kravata) s velikim bijelim točkama vijorila je o njegovu vratu na povjetarcu kao svatovski barjak. Crkveni Miš, koji ga je pozorno motrio, najednom klikne, veselo kao Mehmed-paša Sokolović, kad je osvojio

— Hura, dečki, ide naš Buffalo Bill!

Labudaši pojure prema Buffalu, a on ih poče sve redom ljubiti. A kad su mu pokazali svoje djelo, on se zadivio i uskliknuo:

— Vi ste zbilja zlatni dečki! Čuo sam već o tome u selu, no to, što vidim svojim očima, zaista je prekrasno!

Buffalo zaželi i da se okupa. Pribavili su mu gaćice za kupanje, a on se uspne na dasku za skakanje i skoči tako, da se u zraku dva puta okrenuo.

Plivao je po vodi i oponašao kreketanje žabe, gakanje guske, lajanje morskoga psa (tako je sam tu majstoriju nazvao, premda morski psi ne laju) i izvodio razne druge majstorije. Bila je to dakako najbolja preporuka za njegov cirkus! Kad su ga naime vidjeli načelnik i drugi svračkovački odličnici, zažele vidjeti taj njegov cirkus, o kojemu

su im DZPS-aši toliko pripovijedali. Posve je razumljivo, da je on taj laskavi poziv odmah prihvatio, premda to nije bila jedina svrha njegova dolaska. To su DZPS-aši saznali, kad ih je pozvao na razgovor nasamu.

— Na Veliku Gospu je u Jalševcu veliko proštenje, a to nas artiste privlači kao magnet željezo! Kako bi bilo, da opet zajednički nastupimo? Možemo početi s predstavama već ujutro između male i velike mise, pa nastaviti poslije podne. To će biti naporno, ali... No što mislite o tome?

Trgovac je prvi shvatio, što on misli pod onim »ali...«, pa je odmah prihvatio ponudu.

— Dakako da hoćemo! Istrošili smo se, a puni smo novih osnova za napredak Svračkovca!

— A ja mislim, da nam to nije jedina svrha! — upade Pegaz. — Zašto ne bismo radije rekli, da želimo Jalševčanima pružiti rijedak umjetnički užitak?

— Pa i to, dragi Pegaze! No ne smijemo zaboraviti, da nam je i blagajna već prilično smršala! — opet će Trgovac.

— Obojica imate pravo: treba spojiti *dulce cum utili!* — učeno završi Pegaz nastojeći, da obojici dade pravo. I opet se sjeti onih, koji ne razumiju latinski, pa nastavi: — Treba užitak spojiti s korisnim, to znači ova latinska poslovica.

Tako su se brzo sporazumjeli, brže negoli onda u Lisjakovcu.

A kad je Buffalo otišao, održali su u vodi pod vrbom dogovor, kako će putovati u Lisjakovac. Tada dođe Šestaru, kapetanu duge plovidbe, na um izvrsna misao, koju su odmah svi prihvatili: putovat će vlastitim prijevoznim sred-

stvom — čamcem! Veslat će naizmjence, da se pojedini previše ne umore. Do Jalševca ići će lako, jer se vozi niz vodu, a natrag će već uprijeti, a prema potrebi i vući čamac.

— Ej, da nam je motor! Vidio sam ga na Sušaku, kad smo tamo bili na izletu! — zanio se Crkveni Miš, a možda je usput htio upozoriti ostale, da je on već i more vidio.

— Labudnica je preplitka za to! — ispravi ga Prosvjetitelj.

— Ništa zato, stići ćemo i ovako s vlastitim motorima, t. j. s našim rukama. Polako, ali sigurno! — zaključi Gramatika.

7.

UTRKA U KORITIMA

Svaki je od vas vidio makar kakvu utrku, ali je malo koji gledao utrke u koritima, pa možda tkogod i ne zna, kako je to zabavan šport. No tko strpljivo pročita ovo, što slijedi, bit će mu i to jasno.

Čuli ste, kako je u Labudnicu svečano bio porinut prvi čamac KVK Labuda. Eto, sada bi taj čamac trebao zaploviti niz Labudnicu i odvesti Bijelu Vranu na gostovanje u Jalševac.

U tom selu dakako nema odjeće i kulisa za prikazivanje kakve povijesne drame s običnim sadržajem, na primjer za prikazivanje poznate »Genoveve«, kad bi se našao bogodani pjesnik, kakav je Pegaz, pa da je priredi za predstavljanje. A kad je tako, gdje bi onda Jalševčani smogli pribor za predstavljanje tako veličanstvene žalosne igre, kao što je »Knez Krunoslav«? Iz toga lako možete zaključiti, da će Bijela Vrana morati i u Jalševac sa sobom povesti najpotrebnije za predstavljanje ove drame. No nažalost, glavni ravnatelj Bijele Vrane — a to je bio predsjednik DZPS-a glavom — ustanovi, da je čamac premalen, da ih sve primi, pa još i opremu za predstavu. Što sada?

Trgovac — koji se već bojao, da bi im moglo pasti na um da uzmu još i posebna kola, a to bi bio trošak —

predloži, da se izmjenjuju: dok se jedni voze u čamcu, ostali neka pješače. Osim toga ovi bi pješaci mogli s obale vući užetom čamac uz vodu, kad se budu vraćali, a da im bude lakše, mogli bi usput pjevati na način one poznate pjesme: *Ej Savice!* novu pjesmu *Labudnice, tiha vodo hladna!* No Trgovčev prijedlog propade.

Usprotivio mu se Pegaz i dobro primijetio, da bi pješačenje predstavljače umorilo, pa ne bi mogli glumiti s onakvim oduševljenjem kao kad su svježi i odmoreni. Šestar je tome dodao svoje stručno fizičarsko mišljenje, da je nemoguće užetom vući maleni čamac uz vodu, jer će se gibati po rezultanti dviju sila, koje će ga dakle neprestano tjerati k obali i još više izmoriti i krmilara i one, koji bi ga vukli, a još više, ako bi uz to i pjevali. Svi su dakako priznali, da ima pravo, a Pero je dodao, da sada vjeruje u uspjeh Nikole Šestara na popravku iz fizike.

Trgovčev je prijedlog propao, ali DZPS-aši ne smiju poznavati zapreka.

— Ako ne stanemo svi u jedan čamac, stat ćemo u dva — sasvim dobro predloži Daska.

— A gdje nam je drugi čamac? — upita ga Trgovac.

— Kod tesara Fabijana! Dat ćemo ga napraviti.

— Izvrsno! To je pametna misao — prihvati Gramatika.

— Moći ćemo se natjecati u brzom veslanju — doda Šestar, kapetan duge plovidbe.

Trgovac je kolebao. On je također bio za to, da se izgradi još jedan čamac. Barem se ne bi svađali, tko će se prvi voziti. No to bi ipak bio prevelik izdatak za njihovu blagajnu, jer u njoj imade novaca jedva za polovicu čamca.

— Da pozajmimo? Zaradit ćemo sigurno predstavom toliko, da vratimo zajam — predloži Štuka.

— Tko zna, hoćemo li uspjeti. Sve je to još na vrbi svirala! — usprotivi se Trgovac. On se nije nikako dao u nesigurne poslove. Jednom riječju, bio je nepovjerljiv i škrt kao i svi pravi blagajnici.

Tako su se razišli, a da o nabavi drugoga čamca nisu ništa zaključili.

Male članove društava često upotrebljavaju stariji za poslove, o kojima misle, da njima ne dolikuju. Takav je na primjer posao — raznošenje raznih poziva. Ništa zato! Kad odrastu, onda će oni slati druge. Zato se nemojte čuditi, što je sjutradan Crkveni Miš trčao po selu s nekakvim papirićima. Poslao ga predsjednik društva, sada već uvaženi Gramatika, da odnese pozive svim odbornicima (a to su zasada bili ujedno i svi članovi), da »neizostavno dođu na sjednicu« (kao da se može izostati i — doći na sjednicu!), jer će se raspravljati o vrlo važnom predmetu. O čemu, to dakako nije pisalo, jer je predsjednik znao, da je i znatiželja velik mamac!

I nije se prevario: došli su svi do jednoga. Po običaju svih predsjednika najprije je Gramatika govorio o važnosti društva, o velikom uspjehu i o priznanju, koje im se »na svakom koraku« daje. Svi su u njega buljili, kao da hoće reći: Zar je to onaj vrlo važni predmet? Ta o tome si nam već barem deset puta govorio! Konačno je on prešao na onu »vrlo važnu stvar« i rekao:

— Imat ćemo i drugi čamac! Evo čujte: Trgovac drvom obećao nam je daske uz polovicu cijene, a drugi će nam

trgovac dati besplatno čavle. Stari Fabijan će nas za novac čekati, a uljene boje preostalo nam je nešto još od prvog čamca. Bojit ćemo ga i opet sami. Što velite na to? Predlažem, da odmah počnemo gradnju drugoga čamca! Prima li se moj prijedlog?

Pljesak! Prijedlog je jednoglasno primljen.

— Na posao dakle! Za četiri dana mora i druga jedinica našega brodovlja u vodu, a onda u nedjelju rano u Jalševac!

Tako je i bilo. Četvrti dan poslije podne već se i drugi čamac tipa »Labud« — zvao se *Labud 2* — ponosno njihao kraj svoga blizanca na glatkoj površini Labudnice. Labudaši su se razdijelili na dvije skupine, i počelo je natjecanje u brzom veslanju — prvo veslačko natjecanje u Svračkovcu.

★

Drugi dan dobili su znatno pojačanje: na Labudnici pojavila se dva dječaka u koritu za pranje rublja. Kao vesla služile su im lopate, kojima se stavlja kruh u peć. Članovi toga »divljega kluba« vozili su ispočetka nesigurno. Nekoliko puta su se prevrnuli i protiv svoje volje doznali, kakav je okus Labudnice, no ustrajnost i hridine lomi! Pomalo su se toliko uvježbali, da su prilično sigurno, iako polako, plovili niz vodu i uz vodu.

Labudašima se to vrlo svidjelo.

— Eto, to su naši budući asovi toga zdravoga športa! — usklikne oduševljeno Prosvjetitelj. — Pa da djeca nisu doista domišljata!

Dakako, i drugi su moljakali mamice za slična korita. Nekima je to i uspjelo. Tako je Labudnica upravo oživjela.

Šestar je došao na pametnu misao: Kako bi bilo, da se u subotu poslije podne priredi mala regata s koritima?

Stariji su znali, što je to regata, no Pilence i Crkveni Miš su nekako čudno zinuli. Prosvjetitelj im brzo protumači — ta to će biti njegova životna dužnost, da neprestano nešto djeci tumači — da regata nije ništa drugo nego natjecanje čamaca u brzom veslanju.

Daska predloži, da se podijele i tri nagrade: prvomu deset, drugomu pet, a trećem pobjedniku tri kune. No Prosvjetitelj se usprotivi, da se daje novac, jer on kvari djecu, nego neka im se dadu knjige za nagradu. Kad je obećao, da će knjige sam izmoliti kod učitelja, bio je i Trgovac oduševljen. Kako i ne bi bio: Priredit će regatu, a ne će ih ništa stajati!

Posao su razdijelili. Pilence i Crkveni Miš trebali su dići na noge mlade koritare, a Prosvjetitelj je imao s mamicama raščistiti pitanje dopusta za nastup kod natjecanja. Trebalo je mamice uvjeriti, da se ne će ništa dogoditi ni djeci ni koritima. Za djecu će se brinuti »Društvo za spasavanje«, u koje su izabrani Pegaz, Trgovac i Prosvjetitelj. Oni će pratiti natjecatelje u čamcu, pa ako koji protiv svoje volje zapliva, mjesto da plovi, izvući će ga kao pravog brodolomca. A za korita jamči klub Labud čitavom svojom imovinom. Članovi Društva za spasavanje pobrinut će se i za to, da se natjecatelji što bolje izvježbaju za nastup i da budu upućeni u sva pravila natjecanja.

U subotu je bio vruć dan. Strojevi za vršenje žita zvrndali su od jutra do večeri, pa nije bilo čudo, što su mnogi željeli saprati sa sebe onu prašinu, koju su kroz

čitav tjedan kupili kod mlatilica. Zato je kupalište vrvilo od posjetitelja.

Kod ulaza bio je postavljen stol s nagradama. Prva je nagrada bila knjiga »Robinzon«, druga »Priče iz davnine«, a treća »Genoveva«. Knjige su bile tako lijepe, da su se malim koritarima upravo otimale oči za njima. Osobito su ih mamile šarene slike na koricama, koje su upravo blještile na suncu, koje se već nagnulo sasvim prema zapadu.

Gramatika je kao predsjednik kluba bio dakako i predsjednik ocjenjivačkog odbora, pa je sjedio kod stola ozbiljno kao profesor, kad pita — gramatiku!

Natjecalo se šest korita, svako sa dva veslača. Deset časova prije sedam sati svi su već spremno čekali u svojim koritima, poredani u red jedan do drugoga kod stare vrbe. Tu su bila sa svake strane Labudnice zataknuta na dugim motkama dva barjačića, a isto tako na drugoj strani, točno stotinu metara daleko, gdje je bio cilj. Natjecanje ima početi točno u sedam sati, a znak će dati Štuka pucnjem iz svoje pištolje, kojom on plaši pse na »službenim putovanjima«. Korita su bila označena brojevima od 1 do 6.

Čim odjeknu pucanj, pljusnuše drvene lopate spustivši se u vodu kao jato gusaka, koje se zalete u rijeku.

Korita se zaljuljaju, a veslači živo upru, da ih što brže dotjeraju do cilja.

Navijači su bodrili pojedina korita povicima: — Petica, naprijed! Ne daj se! — Trica, drži se! — Veslaj čvrsto! — Šestica, upri! — Veslajte oba u jedan mah!

Napetost je bila velika, no kad je Četvrtica stigla prva na cilj, nastade urnebesno klicanje. Vidjelo se, da bi

ovi mogli biti pobjednici. No trebalo je tri puta pobijediti! Opet su se svi postavili u red i krenuli do polaznog mjesta, a odatle opet do cilja.

Četvrtica se prvi put odviše naprezala. Veslači su bili umorni, pa je pobjedu odnijela Šestica, u kojoj su bila baš ona dva veslača, koji su prvi zaplovili u koritu Labudnicom.

Pobjednici su redom dolazili do ocjenjivačkog stola. Gramatika je svakome »koritu« rekao nekoliko pohvalnih riječi i bodrio ih, da i dalje ustraju u tome športu, a kod Šestice je posebno istaknuo, kako je sasvim razumljiva njihova pobjeda, jer su oni zapravo ovoj vrsti športa utrli put u Svračkovcu. Na kraju je sve pohvalio, što se nitko nije survao u vodu, pa Društvo za spasavanje nije imalo ni potrebe, da koga spasava.

Tako je prva utrka s koritima na svračkovačkoj Labudnici prošla u najvećem redu, a Svračkovčani su se počeli sve više zanimati za rad Labudaša. Bilo ih je, koji su ga odobravali, no bilo je i takvih, koji su ga gledali prijekim okom. Čulo se primjedaba, da bi bilo pametnije, kad bi ovi školarci mlatili žito ili čuvali svinje na paši, mjesto što se bave nepotrebnim poslom. Tako to uvijek biva: nema rada, pa bio on i najplemenitiji, bez prigovora.

8.

NOVI USPJEH

Svi će dakako pomisliti, da je taj novi uspjeh porinuće druge jedinice svračkovačkog brodovlja u valove Labudnice. Doduše, i gradnja drugoga čamca, koja je brzo napredovala, jer su svi pomagali, značila je novi uspjeh. Kad bi nekada stari i slavni naši Dubrovčani takvom brzinom izgrađivali svoju mornaricu, bila bi ona tolika, da bi zagospodovala po svim morima svih pet dijelova svijeta i posvuda bi se vijala zastava Svetoga Vlaha mjesto anglosaske. No taj novi uspjeh bila je plovidba Labudnicom, koja je za njih značila barem toliko, koliko za Magalhaesa put oko Australije.

Pripreme za novo gostovanje neobično su ih zaokupile. Glavni im je posao bio, da što bolje osvježe »Kneza Krunoslava«.

Pegaz je naime bio i opet preradio neke prizore, no poslije nekoliko pokusa predstava je opet tekla glatko. To je bilo i potrebno, jer su Jalševčani imali stalno dobrovoljno kazalište. Tamo treba nastupiti i sa što boljom opremom drame, pa se na primjer vojvoda Vrtimir ne može pojaviti u starim iznošenim vojničkim hlačama ili knez Krunoslav sa plaštem od crvenog stolnjaka. Zato su Pegla i Iglica izradile i novi plašt i viteške hlače. Pegaz je od Buffala naučio, kako se nekakvim ljepljivom »mastiksom« prilijepi brada, kao da je izrasla glumcu iz vlastite kože, a da se ne privezuje koncem.

Osim toga otpute se Gramatika i Prosvjetitelj po zaključku odbora u Jalševac, da se o svemu dogovore s predstavnicima tamošnjih kazališnih dobrovoljaca društva »Gljiva«. (Tako se zvalo, jer je obično počinjalo radom za jesenskih kiša!) Prosvjetitelj je bio poznat s jalševačkim učiteljem, koji će mu kao budući kolega ići u svemu na ruku. Treba znati, da je učiteljev sin bio najpožrtvovniji član Gljive.

Svračkovčani su s velikom znatiželjom pratili tu žurbu Bijele Vrane. Bilo im je krivo, što će Jalševčani prvi vidjeti »Kneza Krunoslava« u sjajnoj opremi. No Gramatiki je to bilo drago, pa da ih zadovolji, predloži odboru, da se uoči Velike Gospe održi predstava za Svračkovčane.

Toga dana poslije podne pušten je u Labudnicu i drugi čamac. Nazvali su ga *Galeb*, a kumovala mu je Piština žena. Pišta se time osjećao tako počašćen, da je Labudašima poklonio toliko kobasica, koliko je bilo glumaca. Oni su taj dar s oduševljenjem primili i za uzvrat dugo vozikali supruge Pišta Labudnicom. No malo te se i ovaj put ne dogodi nesreća!

Kad je Pišti bilo dosta vozikanja, zaželi da se okupa, pa skoči iz čamca u vodu. Time je poremetio ravnotežu i čamac se zaljuljao; njegova bi se žena bila sigurno strovalila u vodu, pa još k tome u svečanoj haljini, da je nije Pegaz pridržao. To bi bilo tim nezgodnije, jer je ona znala plivati, kako je sama izjavila, »kao sjekira«. Dakako, odmah su se poslije toga morali iskrcati. No ova vožnja Pište i

njegove žene sa dva veslača bila je dobar znak za nosivost Galeba, jer su svi zajedno po Trgovčevu stručnjačkom mišljenju težili više od 3 metrička centa! Uza svu tu priličnu težinu čamac nije još mnogo zaronio u vodu, dakle bi mogao izdržati puno veći teret.

★

DZPS je marljivo nastavilo radom. Uspjeh je bio tolik, da im ga više nisu mogli nijekati ni oni, koji su se prije podsmjehivali, pa i rugali. Svi su se rado kupali u uređenom kupalištu, a drago im je bilo, kad bi ih koji Labudaš povezao čamcem po rijeci. A oni su to rado činili.

Led je doduše bio probijen (ma da je to bilo usred ljeta!) i njihova misao, da poljepšaju Svračkovac, sve je više probijala put i u najokorjelije glave, ali ne u sve. Starcima se osobito svidjelo, kad su DZPS-aši počeli popravljati puteljke, koji su vodili ulicama s jedne i druge strane ceste. U tome su ih svi rado pomagali. Pri tome je dobro došao čamac, kojim su vozili šljunak Labudnicom s mjesta, gdje ga je voda na nekom zaokretu rijeke naslagala. Požrtvovan rad budio je kod DZPS-aša ponos i samosvijest, a kod Svračkovčana poštovanje.

No još je uvijek bilo zlobnika, kojima je bilo krivo, što te žutokljunce smatraju vrjednijima od njih. Bili su to svračkovački mladići, koji su radije svoje slobodno vrijeme tratili kartanjem i skitanjem po noći, nego da našim pionirima pomognu u njihovu plemenitu nastojanju. Neki od ovih noćnih skitalica napisao je nad ulazom u kupalište mjesto »KVK Labud« — »KVK Gusak«, a jednom su im noću odvezali čamac i pustili ga niz Labudnicu. Nó sreća

je bila, što rijeka nije bila svuda plovna, pa se čamac zaustavio u šiblju na jednoj plićini.

Da im se to opet ne dogodi, privezali su čamac lancem i zaključali ga katancem, koji im je poklonio sam načelnik, kad je čuo za tu drskost. No to je bio istom početak bure, koja se spremala, da DZPS-u i Labudu skrha vrat.

9.

PLOVIDBA U JALŠEVAC — NOVO GOSTOVANJE

Rano ujutro skupili se članovi DZPS-a kod kupališta.

Svi su došli na vrijeme, samo Štuke nije bilo. Kad ne bi znali, da on često u ranu zoru ide na Labudnicu da diže svoje udice, koje uveče postavi, mislili bi da je zaspao. No on je bio ranoranilac, pa su s obzirom na njega već preokrenuli poznatu narodnu poslovicu i govorili: Krešo rano rani — dvije štuke grabi!, a što on još nije došao, tomu je sigurno bio neki drugi razlog. Gramatika i Prosvjetitelj su posumnjali, nije li to njegova osveta, što ga nisu htjeli povesti sa sobom na pregovore u Jalševac? Onamo se išlo poštanskim kolima, a poštar dabome nikoga ne vozi besplatno. Oni su pristali, da putuje s njima o svome trošku, no Štuka je htio, da se Prosvjetitelj odreče puta na njegovu korist. Gramatika kao predsjednik dakako nije htio pristati. Rekao je, da je odbor društva tako zaključio, a ako se Štuka pozna s tamošnjim općinskim pisarom, Prosvjetitelj se pozna s učiteljem i njegovim sinom sveučilištarcem, koji je ujedno najradiniji član Gljive. A to poznanstvo vrijedi mnogo više od Štukina poznanstva s pisarom. Štuku je uvrijedilo, što se tako misli o općinskom pisaru, i primijetio je, da svaki pisar može postati blagajnikom ili bilježnikom. Gramatika mu se

ispričao, da ga nije htio uvrijediti, no Štuka je izazovno otišao. Sinoć je međutim rekao, da ipak ide u Jalševac, a sada ga eto nema!

Otišli bi oni i bez njega, da im nije i te kako potreban kod predstave. Zato Prosvjetitelj krene do njegova stana, da vidi, što je s njim. Kad se vratio, vidjeli su svi, da stvar ipak nije tako opasna, kako se činilo.

Prosvjetitelj je Štuku upravo zatekao, kako maže svoju dvokolicu. Ne će da se tamo vozi čamcem, jer se boji, da ne bi blatnom vodom poprskao svoje bijele hlače. Na poprečnoj stazi, koja vodi preko nekih sela u Jalševac, nema prašine, pa će on tamo osvanuti u svojim kao snijeg bijelim hlačama.

Družba je bila sretna, što se ta neprilika sretno riješila, no Gramatika se nešto zabrinuo. Bojao se, da nije možda ipak koji drugi uzrok, što Štuka putuje onamo vlastitim prijevoznim sredstvom. Ne sprema li on možda kakvu osvetu za onu umišljenu uvredu?

Sve potrebne stvari za predstavu bile su već utovarene. Zapovjednikom svračkovačkoga brodovlja od dva čamca izabrali su Šestara, koga su i onako zvali kapetanom duge plovidbe. Netko je zlobno primijetio, da je bio i u školi »kapetan duge plovidbe«, jer je jednom dvije godine plovio iz jednoga razreda u drugi. No on je bio toliko ponosan s tom svojom časti, da ga ovakva neukusna primjedba nije mogla izazvati.

Dade znak, da se »dignu sidra«, t. j. odvežu lanci. Pegla, Iglica i Vretence zapjevaju: »Oj talasi mili ajte, lagan čamac potjerajte«, vesla pljusnu, a čamci zarežu vodu.

Labudnica baš nije bila bistra, jer je negdje u njezinu gornjem toku pala kiša. Štuka bi doista u čamcu lako uprljao svoje fino izglačane hlače! Kiša je povisila vodostaj rijeke, pa su čamci lakše plovili i provukli se nekako preko manjih plićina. Ipak je bilo mjesta, gdje su morali svi poskakati iz vode i vući čamce. Netko se opet sjeti, da zapjeva u koraku pjesmu: Labudnice, tiha voda hladna! Svi prihvatiše.

Vrijeme je bilo divno. Stare vrbe nagnule su svoje srebrne krošnje nad vodu, a iz trske bi svaki čas poletjela koja preplašena ptica. Dozivanje i vika Labudaša miješali se sa zujanjem mušica, klepetom roda i bućkanjem žaba, koje su preplašene skakale u vodu. Čamci su klizili površinom vode, a s njima su se natjecale male vodenbuhe, koje su odmicale po glatkoj plohi Labudnice kao vješti klizači po ledu. I tako su sretno stigli do Jalševca.

— Evo nas na cilju! — vikne kapetan duge plovidbe. Tako je nekad kliknuo slavni Krištof Kolumbo, kad je njegova lađa »Santa Maria« pristala uz obale otoka Guanahani.

★

Na jalševačkom pristaništu čekalo ih je izaslanstvo Gljive s tamburašima. Doduše, to nije bilo onako izgrađeno pristanište kao na pr. u Zemunu ili u kojem drugom mjestu uz Dunav, nego prirodna obala rijeke, na rubu pašnjaka, na kojemu je paslo stado krava i čudno se zablenulo u došljake. Tamburaši zasviraju neku koračnicu, a učiteljev sin, najpožrtvovniji član Gljive, pozdravi ih vatrenim govorom. Istaknuo je njihov ustrajan i uspješan rad za napredak Svračkovca i radost Jalševčana, što su među njih došli ovako

sjajni pregaoci na prosvjetnom polju, pa će Jalševčani imati prilike čuti predstavu punu snage i poleta.

Gramatika mu zahvali u ime društva na pozdravu, a onda se svi zapute u Jalševac. Putem im se iznenada priključi Buffalo Bill i saopći žalosnu vijest, da njegova družba ne može nastupiti, jer su dva uvažena člana oboljela, pa ih ostali moraju dvoriti. Zato će nastupiti on sam sa nekoliko čarobnjačkih točaka.

Gljivaši baš nisu bili odviše oduševljeni, što poletno DZPS nastupa s cirkusantima, no Gramatika ih je umirio, dakako neopazice, da se vrijedni Buffalo ne bi uvrijedio. Ispripovijedao im je, kako su se s njima susreli u Lisjakovcu, i uvjerio Gljivaše, da su to vrijedni i čestiti ljudi, koji se na svoj način bore za koricu svagdanjega kruha.

U dvorištu »Hrvatskog Doma«, lijepe zgrade, kakvu će jednom imati i Svračkovac, ako Bog da, bila je već na kraju dvorišta postavljena pozornica i pred njom klupe za gledaoce. Gljivaši su se pobrinuli i za posjetioce: po mnogim su kućama i plotovima bili prilijepljeni oglasi, koji su Jalševčane pozivali na predstavu. Kad je Gramatika upitao predsjednika Gljive, da li bi bilo potrebno sastaviti povorku, kako su to DZPS-aši učinili u Lisjakovcu, on je to otklonio.

— Nije potrebno. Naši Jalševčani idu na ovakve priredbe kao muhe na med. Pogotovo, kad znadu, da ih mi preporučujemo!

— Nadam se, da će tako skoro biti i u Svračkovcu! — doda Gramatika.

Učiteljev sin im pokaže prostorije Hrvatskog Doma. Osobito ih je zanimala pozornica.

— Tu dajemo predstave zimi. Nemojte misliti, da se hvališemo, ako tvrdimo, da time odvraćamo ljude od pijančenja po birtijama i kartanja! — razlagao im je oduševljeno.

— Sviđa mi se ova pozornica i dobro ću je proučiti. Tu se dade predstavljati. Ako se kad bude gradila kod nas, dobro će nam doći takvo iskustvo — odgovori mu Gramatika.

Poslije toga su ih pozvali na malu užinu, a onda su počeli pokusi za predstavu. Izveli su nekoliko manjih prizora, da se upoznaju s prostorom, kako je stručnjački izjavio Pegaz. No kad su htjeli izvesti prizor, u kojem prvi doglavnik kneza Krunoslava otkriva izdajstvo vojvode Vrtimira, primijete, da nema Štuke, a to je bila njegova najjača uloga.

— Zar Štuka nije prispio? — upita Gramatika članove društva.

— Došao je! Vidio sam ga. Išao je s nekim gospodinom u isprutanim hlačama u gostionicu »K zlatnoj ribici« — javi se Pilence.

— Hm, da se ne bi nakresao! No, to bi nam trebalo! — uplaši se Pegaz.

Pošalju Pilence, da ga potraži i dovede. Dotle će izvesti još koji prizor, u kojemu on ne igra.

Za nekoliko časova eto Štuke i »gospodina s isprutanim hlačama«. Obojica su prilično zaudarali po vinu. Gramatiki je bilo jasno, tko je glavni krivac, čim se zagledao u nos poštovanoga »gospodina s isprutanim hlačama«, jer mu se sjao kao crveni božur. Bio bi on odčitao Štuki, što ga ide, ali se bojao, da mu ta umišljena veličina ne bi načinila psinu i jednostavno s »gospodinom u isprutanim hlačama« nastavila, gdje su prestali, a nije se mogao domisliti, što bi onda napravio. Zato je šutio.

Štuka priđe važno Gramatiki i predstavi »gospodina u isprutanim hlačama«:

— Moj kolega Brcko Mrčković, općinski pisar i ispitani općinski blagajnik.

Mrčković se nakloni i pri tom se previne kao britva. Smatrao je, da on kao budući blagajnik bogzna koje općine mora nekako pozdraviti goste, pa poslije običnih fraza »Milo mi je i osobita mi je čast«, koje je naučio na komisijama od kotarskih činovnika, doda:

— Čestitam vam, gospodine predsjedniče, sretan dolazak i ugodan boravak! Možda izvolite sa mnom na jednu rakijicu? Dobit ćete kuraže!

Gramatika se držao ozbiljno, kao da nije ni primijetio onu bljezgariju s čestitanjem sretnog dolaska i boravka, no Daska značajno namigne Šestaru i dometne:

— Pazi, što se ovaj kicoški zakitio božurom ispod čelenke!

Šestar prasne u smijeh, no gospodin Mrčković-Božur nije toga srećom opazio.

Poslije tih priprava otišli su u crkvu i pomagali učitelju pjevati. Pilence i Crkveni Miš pomagali su jalševačkim djećacima i mijeh gaziti. Slijedio je svečani ručak, na kojemu im je uspjelo skoro sve smazati, što je »odbor za doček« pripremio, a onda su se razišli po Jalševcu kao rakova djeca. Kapetan duge plovidbe vozio je neke ugledne Jalševčane čamcem po Labudnici, a s njegovim dopuštenjem ukrcali su Pilence i Crkveni Miš pun čamac dječurlije. Kapetanov se

čamac nekoliko puta nasukao, pa je Pilence moralo skočiti iz svoga čamca i zagaziti u vodu, da ga odrine.

— Morate izraditi plovidbenu kartu Labudnice! Ovako bi se kod vas mogla nasukati čitava mornarica — našali se Šestar.

Štuka je s Božurom i opet sjedio u hladovini bašče »K zlatnoj ribici«. Gramatika ga je doduše upozorio, neka pazi, da se ne nakreše, i on je to svečano obećao. Zato je i pio samo pivo.

Zazvonilo je na večernjicu, a to je bio znak za Svračkovčane, da se nađu na svome mjestu. Za čas su lijepili brade i brkove i navlačili sjajne viteške odore. Već se i publika skupila u velikom broju, a još nikako nije stigao Štuka. Doduše, on je imao nastupiti istom u drugoj slici, no po propisima njihova glumačkog ogranka trebalo je da svi budu na okupu prije predstave. Gramatika i Pegaz bojali su se najgorega, pa im je odlanulo, kad je gospodin pisar konačno prispio. Bio je već prilično udešen, no još se dosta sigurno držao na nogama.

Predstava je uspjela preko očekivanja. Štuka je doduše posrnuo, kad ga je knez Krunoslav oštro zapitao: »Viteže, ako ne govoriš istinu, probost ću te ovim mačem!«, a neko je dijete mislilo, da ga je već probo, kad se vitez srušio, i počelo plakati, pa je to prošlo, kao da spada u ulogu. Na kraju su ih izazvali pred zastor i nagradili kitama cvijeća. Školska su djeca bacala na njih poljsko cvijeće. Doživjeli su uspjeh u svakom pogledu, a to je potvrdio i blagajnik, kad je prebrojio novac.

Odmorili su se i spremili na odlazak. Uživali su, kako će Svračkovčani zinuti od čuda, kad se pojave s kitama ruža. Tamburaši su ih pratili sve do obale. Oprostili su se, a kad je kapetan duge plovidbe upravo htio dati znak, da se čamci odvežu, doteturao je Štuka s dvokolicom i Božurom.

— Braćo, povezite i mene! Dvokolica mi je stradala!

Zadnji kotač je doista bio svinut. Bolovao je od obične koturaške bolesti, koja se zove »osmica«.

— Nije bio on pijan, nego dvokolica, gospodo! — propenta Božur njišući se, kao da se svadio s vlastitim nogama. — Kotač se uzjogunio i bacio svoga gospodara u grabu!

Posljedice pada vidjele su se i na Štukinu licu, a na fino izglačanim bijelim hlačama imao je velik otisak kravske balege.

— Hvala Bogu, što nisi išao čamcem! Barem su ti hlače ostale čiste! — zajedljivo će Daska pokazujući prstom na onu mrlju.

Štuka ne reče ništa. Čekao je odluku, hoće li ga povesti ili ne će.

Gramatika je šutio. Bilo mu je neugodno radi Jalševčana, što se Štuka naljoskao. I baš na svršetku, kad je sve drugo tako dobro prošlo, morao im je načiniti ovu bruku. Najednom presiječe taj gordijski čvor:

— Kako je tko došao, tako će i otići!

Kapetan duge plovidbe dađe zapovijed:

— Odveži!

Vesla pljusnuše, djevojčice zapjevaju »Vozila se po moru galija«, a čamci zarežu vodu. Štuka se bijesan zagrozi Gramatiki: »Zapamtit ćete tol« No njegovu grožnju nadjača

klicanje Jalševčana. Pozdravljali su ih i mahali im rupcima i rukama, sve dok ih visoke vrbe nisu sakrile njihovu oku.

Svi su bučno raspravljali o pojedinostima ovoga gostovanja, samo se Gramatika nešto zamislio. U ušima mu je neprestano zujila Štukina grožnja. Što je on time mislio? Kani li im se možda osvetiti? Kako? Da ne namjerava možda istupiti iz društva? Time bi im učinio samo uslugu, jer ga ne bi trebali sami izbaciti. Ne može ostati članom društva, tko se onako naljoska i osramoti društvo u stranome mjestu! A zamjenu će lako naći! Ima ih dosta, koji se nude, no koji ne će nanositi društvu sramote. Hm, umišljena veličina!

Iz misli ga prene žestok udarac. Malo da nije pao u vodu. Udarili su o vrbovu kladu. Stara vrba, kojoj je srce već davno istrulo, survala se u vodu.

— Hej, kapetane! Kako to voziš? — vikne Šestaru.

— Kao i ti društvo! Danas si skoro doživio brodolom. Mislim onaj sudar sa Štukom.

— Uklonit ćemo ga iz društva, kao što bismo mogli ukloniti ovu kladu iz vode. Čirove treba odrezati, da ne smetaju.

— Imaš pravo, no on će se sam ukloniti.

— Ako nam prije ne podmetne dinamit, pa nas digne. Njemu bi to bilo slično, znam ga ja!

Najednom je čamac zadro u dno rijeke. Stigli su na brzicu. Trebalo je voziti uz obalu, gdje je dublje. No tamo je struja vode bila tako jaka, da je veslima bilo nemoguće potjerati čamac naprijed. Nije bilo druge, nego su se morali iskrcati i čamce vući užetima. Vukli su naizmjence sad jedni, sad drugi, pa ipak su se jako umorili. No Gramatiki

nisu dali vući. Prosvjetitelj je sam uzeo uže iz njegovih ruku.

— Pusti to! Dosta vučeš cijelo društvo. I danas si imao dosta muke, dok si postigao, da sve ide kao po loju.

Gramatika mu preda uže. Za njega je ovo bio njegov najveći uspjeh, veći nego onaj u Lisjakovcu i Jalševcu! Po ovome je vidio, da je njihovo društvo dobilo čvrste spone: drugarstvo i požrtvovnost. A to znači mnogo!

Iza vrba pokaza se zvonik svračkovačke crkve. Stigli su još za dana. Ljetni su dani dugi! Kupači su ih već izdaleka opazili. Srdačno su ih dočekali, osobito, kad su čuli za veliki njihov uspjeh i kad su vidjeli cvijeće. Načinili su s njima povorku i svečano ušli u Svračkovac kao pobjednici.

10.

ŠTUKA SE OSVEĆUJE

Štuka se vratio drugog dana rano ujutro. Netku mu je u Jalševcu popravio dvokolicu, ali se ipak nije usudio vratiti istoga dana, jer bi mu se moglo dogoditi, da s dvokolicom zaroni ravno u glogovu živicu. Vratio se rano, da nitko ne primijeti onaj neobični ukras njegovih bijelih hlača.

U uredu je svakome pripovijedao, kako su ga DZPS-aši nedrugarski ostavili u Jalševcu, kad mu je vlastito prijevozno sredstvo stradalo u službi za dobrobit društva. No svi su ga poznavali, pa čim su vidjeli one ogrebotine na njegovu nosu, znali su, u kojem grmu leži zec. Bajao je i o tome, kako su se DZPS-aši u Jalševcu vladali kao prava deriščad: izjeli su sav ručak i tako osramotili Svračkovac, kao da u njemu nemaju što jesti. Dakako, svi su bili takvi osim — njega, koji je kao otmjen gospodin odsjeo u gostionici »K zlatnoj ribici«. No Svračkovčani su znali, da se ručak priređuje zato, da se pojede, i da se kod »Zlatnih ribica« ne toči voda. I DZPS-aši su saznali za ta govorkanja i klevetanja, ali su šutjeli. Za njih su govorile velike kite ruža i drugog cvijeća. Šutjeli su i o Štukinoj nakresanosti i o pravoj nezgodi s dvokolicom. Tako je naredio predsjednik Gramatika.

Gramatika je slutio, da se sprema udarac — da Štuka nešto snuje. Tim više, što je odbor primio na znanje njegovu zahvalu na članstvu u društvu, a tomu se Štuka doista nije nadao, kako je sam poslije izjavio. On se nadao, da će mu se odbor ispričati, što ga nije htio povesti, a onda poslati izaslanstvo, koje će ga zamoliti, da povuče zahvalu. Podnio je društvu i račun o izdatku za popravak dvokolice, koju je oštetio — tako je sam tvrdio — putujući u društvene svrhe. I to je odbor odbio s primjedbom, da ono njegovo gostovanje kod »Zlatne ribice« nije bilo za društvene svrhe ni u skladu s društvenim pravilima. Taj postupak odbora Štuku je tako razbjesnio, da se grozio, kako će rastepsti društvo.

Kad je to odbor saznao, opet je vijećao o »slučaju Štuka«. Nagađali su, što bi on mogao poduzeti protiv društva, da ga rastepe. Šestar je mislio, da bi Štuka mogao skupiti neke mladiće, koji vole pijančiti kao i on, pa možda razlupati noću čamce ili nabacati u kupalište razbijeno staklo i trnje. No Prosvjetitelj primijeti, da Štuka zna, što su zakoni, i da bi ga nagovaranje na takav čin moglo stajati službe u općini. Daska je mislio, da će Štuka možda nagovarati Svračkovčane, neka se ne idu kupati u kupalište i neka ne pohađaju DZPS-aških priredaba. To im se činilo još manje vjerojatnim. Zašto da se Svračkovčani ne kupaju, a imaju tako divnu priliku? A s priredbama je sada i tako na neko vrijeme svršeno, jer je ljetni odmor pri kraju. Ipak su svi bili uvjereni, da će se nešto dogoditi. Samo što?

Brigu im je zadavalo pitanje, gdje će pohraniti gotovinu, do koje su došli svojim radom, i tko će paziti na kupalište i kazališne stvari, kad oni odu u školu. Ovo drugo htjeli su prije povjeriti Štuki, no on sad ne dolazi u obzir.

Pegli, Iglici, Vretencu, Pilencetu i Crkvenom Mišu ne može se nešto takvo povjeriti, jer su prve tri djevojčice, a druga dvojica još djeca. Tada izjavi Trgovac, da će njegov otac sigurno spremiti čamce i kazališne stvari, a Prosvjetitelj, kojega je kuća bila najbliža kupalištu, obeća, da će zamoliti oca, da preuzme brigu za kupalište. Konačno odluče, da sjutradan pođe Gramatika s Prosvjetiteljem i Šestarom do gospodina načelnika i da ga zamole, neka spremi novac.

Kad su ova trojica došli k načelniku, pričinilo im se, da je on nešto vrlo zabrinut.

— Baš ste došli u pravi čas! Nešto nije u redu! — reče načelnik.

Oni začuđeno pogledaju jedan u drugoga, a Prosvjetitelj primijeti poluglasno:

— Tu je dakle Štuka pripremio svoj udarac!

— Da, Štuka, nesretni naš Štuka! — potvrdi načelnik.

— Gospodine načelniče, vi znate naš rad, a pozna ga i cijelo selo! — poče Gramatika, ali ga načelnik prekine:

— Pa razumije se! Mi se i ponosimo vama, no zakon je zakon!

— Zar je rad za napredak i procvat sela protiv zakona? — začuđeno upita Gramatika.

— Dabome da nije, ali zakon traži svoje, traži, da se vrši svako njegovo slovo! Evo, danas sam primio od kotarske oblasti tužbu Štuke, kako ga vi zovete, da ste osnovali neko tajno društvo bez dozvole! Razumijete li: *tajno* i *bez dozvole!* Tu piše, da razvijate neko djelovanje, koje ima i prikrivene ciljeve!

— Kakvi prikriveni ciljevi! — krikne Prosvjetitelj. — Zar mi nismo radili javno?

— Dabome, ali vlast nije bila o tome obaviješćena, pa sam i ja u ovom dopisu dobio po nosu! Društvo nije imalo po vlasti odobrenih pravila, a nije uopće bilo ni prijavljeno. Znam ja, da vi niste mogli znati, što sve treba, no tu piše, da sam vas ja trebao upozoriti. Zato je kotarski predstojnik izdao nalog, da se društvo raspusti, a oružnici da zaplijene svu imovinu.

— Ah tako! To je njegova osveta! — klikne Gramatika.

— O tome moram odmah podnijeti izvještaj. Ne bojte se, ne ću vas loše opisati i vjerujem, da vam se ne će ništa dogoditi. A onog ću magarca prvom prilikom izjuriti iz općine. Takvih zlobnih doušnika ne trebamo!

Nastade šutnja, koju prekine Gramatika.

— Gospodine načelniče, ne činite toga. Od toga on živi, jer škole nije svršio, pa bi ostao bez kruha. Tražit ćemo, da nam se pravila odobre i imovina vrati! — predloži Gramatika.

— Ne ide to, jer ste još malodobni. No ja ću već nastojati, da se nešto učini! — odgovori načelnik i ustane, a to je bio znak, da mogu otići.

Izašli su iz načelnikova ureda ojađeni i utučeni. Na izlazu ih je ispratio zlobni Štukin smijeh:

— No, jesu li vam se lađe nasukale!

11.

POBJEDA JE NAŠA

Vijest o raspuštanju DZPS-a, koje je već toliko priznanja steklo, uzbudila je cijeli Svračkovac. No time je ugled društva samo porastao. Svi su govorili:

— To su naši dečki! Da nisu pravi, ne bi im tuđa vlast raspustila društvo!

Bilo je to naime u danima žestoke borbe Hrvata za njihova prava. A Štuku su svi susretali s preziranjem.

— Kicoš jedan i niškoristi! Namlatio bih ga volovskom žilom, da mi dođe u ruke! Tako zlatni dečki, pa im je načinio takvu psinu — grmio je Pišta u mesnici, kad je bilo najviše ljudi, i u ljutini skoro odsjekao svoj vlastiti prst.

DZPS-aši su međutim svaki čas čekali oružnike, da im odnesu njihovu teško stečenu imovinu. No ovima kao da se nije žurilo, jer su imali na drugoj strani i preveć posla.

Jednog dana ujutro dođe općinski pandur u kuću bivšeg predsjednika Gramatike bivšeg DZPS-a i poruči mu, neka odmah dođe u općinu do gospodina načelnika. Gramatika potraži Prosvjetitelja i Šestara, a pozovu i Dasku, da ponese blagajničku knjigu i novce.

Načelnik je upravo predsjedao sjednici općinskog vijeća. Kad mu je pandur javio, da su došli, pozove ih unutra.

Vijećnici su živo raspravljali o gradnji nekog mosta, koji je odnijela voda, no čim su ušli naši mladići, prekine načelnik raspravljanje. DZPS-aši nađu se u neprilici i stanu kod vrata, čekajući, što će sada biti. Načelnik se međutim digne i progovori:

— Slavni odbore! Evo naših đaka, koji su ponos Svračkovca i svračkovačke općine! Poznato nam je svima, što su sve oni učinili za procvat našeg trgovišta. Ne tražeći nikakve pomoći od nas, oni su na sebe uzeli brigu za tolike korisne stvari, koje smo mi sami morali učiniti za napredak naše općine. Vidjeli ste, koliko su se trudili, da se popravi, što je zapušteno, i podigne, što je svima potrebno. Oni su se umarali, nasipajući i redeći putove, pobrinuli se za čistoću

na crkvenom prostoru, podigli klupe za naše starce i cijeloga ljeta mislili i radili za zdravlje i plemenitu zabavu naše mladeži i našeg odrasloga svijeta.

Načelnik malo zastane, pogleda u DZPS-aše, a onda nastavi:

— Oni su se odrekli ljetnog odmora, da svoje snage ulože na korist svoga mjesta. Njihov rad našao je priznanja i pohvale i kod naših susjeda. A što moram napose istaknuti, to je njihova strpljivost i bratsko drugarstvo, u kojemu su svršavali svoje osnove i za njih znali predobiti i mnoge naše male učenike, da se nauče raditi dobre stvari. Zatim njihovo prednjačenje zdravim životom, koji je našoj djeci postao najboljim uzorom: Ni jedan od njih nije u Svračkovcu dosad okusio ni kapi žestokog pića. Ovi naši zdravi i poduzetni mladinci, naši đaci, učinili su za dva mjeseca toliko, da bi mogli nama svima služiti kao primjer požrtvovnosti i rada za opće dobro. Razgovarao sam s vama prije sjednice, kako da njihovo veliko djelo ne samo spasimo, nego i nastavimo. Sad ću vam o tome staviti prijedloge, a vas molim, da ih jednoglasno prihvatite!

Svi su pozorno slušali načelnika i klimanjem glave odobravali na pojedinim mjestima. Načelnik uza sa stola neki papirić i pročita:

— 1. Predlažem, da općina preuzme brigu za kupalište i da ga dalje uređuje, jer je to važna ustanova za čuvanje zdravlja naših općinara. Kupanje ima biti besplatno, a čamci će se staviti našim đacima na raspolaganje, kad god budu kod kuće.

— 2. Općina preuzima i sve kazališne stvari, a još ove jeseni ima početi gradnjom Hrvatskog Doma sa pozornicom.

U Domu se ima osnovati i čitaonica. Troškovi se imadu pokriti od svote dobivene za prodana hrastova stabla iz općinske šume.

— 3. Siromašnim članovima DZPS-a Zvonku i Milanu podjeljuje se mjesečna potpora za školovanje svakom u iznosu od 1000 Kuna.

— Evo to su moja tri prijedloga. Vođenje samog DZPS-a preuzet ćemo mi stariji, što smo već morali davno učiniti. A kad se naše selo tako uredi i poljepša, te ne će više biti slično svračkovu gnijezdu, promijenit ćemo mu i ime u Labudovac. Neka to bude i znak zasluženog priznanja našoj mladeži i predznak napretka ove općine. Primaju li se moji prijedlozi?

Burno odobravanje bilo je znak, da su prijedlozi primljeni. Gramatiki i drugovima navrle su suze na oči — toliko su bili ganuti. Kad su to vidjeli odbornici, redom su potrčali k njima i stali im stiskati ruke i grliti ih.

Pred ulazom u općinu čekali su ih svi ostali članovi DZPS-a, da čuju novosti. Po njihovim nasmijanim licima vidjeli su, da se dogodilo neočekivano nešto dobro. Gramatika pobjedonosno raskrili obje ruke i klikne:

— Veselite se! P o b j e d a j e n a š a!

A kad su čuli za zaključke općinskog vijeća, digli su Gramatiku oduševljeno na ramena i svečano ga nosili kroz čitav Svračkovac do njegova stana.

Radost je njihova bila velika. I Svračkovčani su bili neobično zadovoljni, kad su čuli za te zaključke. Pa kad je Pišta predložio, da prirede svojim vrijednim sinovima sve-

čani rastanak, svi su se odazvali. Po njihovoj sveopćoj želji morao se davati »Knez Krunoslav« kao svečana predstava, a poslije toga razvila se ugodna zabava sve do noći. Na kraju je slijedilo iznenađenje, za koje nije znao nitko od DZPS-aša: predani su im darovi njihovih sumješćana. Gramatika je dobio od Pište cijelu šunku, a Pegaz lovor-vijenac od kobasica. Na rastanku klicali su im: Do viđenja!

— Do viđenja o Božiću! Donijet ćemo vam opet iznenađenje! — reče Gramatika u ime ostalih i pogleda ispod oka Pegaza.

Pegaz je razumio. Mislio je:

— Da, da! Treba opet napisati novu dramu! Sad je lako, jer je naša pobjeda već utrla putove!

Konac

SADRŽAJ

1. Novo društvo pod starom lipom 5
2. Kazalište u čiča-Matinu šljiviku 13
3. Na kolima gazde Ilije — Pegaz smišlja novu dramu 25
4. Gostovanje u Lisjakovcu 36
5. Gramatika otvara kupalište 52
6. Prva svračkovačka lađa — Veseli znanac . 61
7. Utrka u koritima 70
8. Novi uspjeh 78
9. Plovidba u Jalševac — Novo gostovanje . 82
10. Štuka se osvećuje 92
11. Pobjeda je naša! 96

KNJIGE I. KOLA

KNJIŽNICE ZA HRVATSKU MLADEŽ

Svezak 1. RUDOLF HORVAT: NA BEDEMIMA STARE HRVATSKE.
Povijesne pripovijesti iz XVI. vijeka.

Svezak 2. ZLATA PERLIĆ: UNUK MIJE CRNIĆA.
Pripovijest iz slavonskog sela.

Svezak 3. E. i B. ŠPOLJAR: MI PUTUJEMO.
Putopisna pripovijetka.

Svezak 4. MILUTIN MAYER: TATARI U HRVATSKOJ. Povijesna pripovijest iz XIII. vijeka.

Svezak 5. LJUBO BRGIĆ: SUNCE I MORE.
Doživljaji iz djetinjstva.

Svezak 6. ŠTEFA JURKIĆ: NEVIDLJIVA KRALJICA. Povijesne priče iz Bosanske Hrvatske.

Sve su knjige ukrašene slikama i crtežima.

Knjige 1., 4. i 6. preporučuju se kao opće štivo uz hrvatsku povijest zrelijim učenicima osnovnih, učenicima građanskih i nižim razredima srednjih škola.

Knjiga 2. preporučuje se za odgoj karaktera mladeži u svim školama, a napose u gradskim školama za upoznavanje seoskog života.

Knjiga 3. je za osnovne škole, dopuna zemljopisnoj nastavi; i knjiga 5. služi zemljopisnoj nastavi, a napose za upoznavanje života u Hrvatskom primorju.